

Inhoud

INLEIDING

1.1	Ontstaan van het project Wel Doeners.....	3
1.2.	Specifieke context en toestand van de pandemie op moment van de bevraging	6

KINDERRECHTENPERSPECTIEF

2.1	De bril van kinderen en jongeren.....	8
2.2	Kinderrechten als kader	9

METHODOLOGIE

3.1	Onderzoeksmethode.....	10
	Wat?.....	10
	Waar & wanneer werd het onderzoek uitgevoerd?	11
	Kinderrechtenperspectief.....	11
3.2.	Respondentengroep.....	12
	Beïnvloedende factoren	14
	Representativiteit	15

ONDERZOEKSRESULTATEN

4.1	Hoe gaat het met ons jong geweld?	16
	Schoolweek vs. weekend.....	23
4.2	Vrije tijd	25
	Studentenjobs.....	27

4.3 Jongeren en digitale media	29
Schermtijd.....	29
Sociale media.....	32
4.4 Inspraak en informatie	34
4.5 De toekomst	38

CONCLUSIE

WAT NU?

7.1. Vervolg project Wel Doeners	49
7.2. Suggesties voor verder onderzoek.....	49

LITERATUURLIJST

Inleiding

De coronacrisis heeft ons leven op z'n kop gezet. Ook voor kinderen en jongeren was het onmiskenbaar een zware periode. Na de eerste lockdown in 2020 werd steeds vaker duidelijk dat we te weinig aandacht besteedden aan de rechten van kinderen en jongeren als het ging over het bepalen van de coronamaatregelen. Naar school gaan kon niet langer en veel vrijetijdsbesteding werd kinderen en jongeren ontnomen. Recht op onderwijs, recht op vrije tijd en ontspanning, recht op (mentale) gezondheid, recht op een adequate levensstandaard: het was opeens niet meer zo vanzelfsprekend. Het Kenniscentrum Kinderrechten (KeKi) voerde in samenwerking met verschillende Vlaamse partners een onderzoek om het perspectief van kinderen en jongeren het voorbije anderhalf jaar in beeld te brengen. De focus van het onderzoek lag vooral op hun beleving van de verschillende COVID-19 maatregelen. In het Meetjesland grepen we dit onderzoek aan als nulmeting voor ons eigen onderzoek. In Wel Doeners onderzochten wij vooral de invloed van de coronacrisis op het welzijn van kinderen en jongeren.

In onderstaand onderzoeksrapport schetsen we eerst hoe het project Wel Doeners tot stand is gekomen en wat het onderzoeksopzet was. Vervolgens geven we de context mee waarbinnen we ons onderzoek voerden.

In het tweede hoofdstuk schenken we bijzondere aandacht aan het kinderrechtenperspectief. Project Wel Doeners is van bij het begin een project voor en door jongeren. We probeerden het volledige traject zoveel mogelijk participatief te benaderen en te bekijken vanuit de kinderrechtenbril.

In een volgend hoofdstuk schetsen we de gebruikte onderzoeksmethodologie. Wij gaan dieper in op de keuze van de onderzoeksmethodiek en de omstandigheden waarin we ons onderzoek voerden. We schenken extra aandacht aan beïnvloedende factoren bij het onderzoek. Dit stelt ons in staat om de resultaten op een correcte manier te interpreteren. We geven hierbij een overzicht van de deelnemers aan het onderzoek.

In hoofdstuk vier gaan we dieper in op de eigenlijke onderzoeksresultaten. De resultaten zijn opgedeeld in vijf onderdelen: 1) hoe gaat het met jou, 2) vrije tijd, 3) digitale media, 4) inspraak en informatie en 5) de toekomst.

In hoofdstuk vijf geven we enkele belangrijke discussiepunten weer. We interpreteren de onderzoeksresultaten en leggen linken met ander bestaand onderzoek.

We sluiten af met algemene conclusies en formuleren aanbevelingen richting beleidsmakers en doen suggesties voor verder onderzoek.

1.1 Ontstaan van het project Wel Doeners

In april 2021 lanceerde Het Agentschap Binnenlands Bestuur en Vlaams minister Bart Somers de projectoproep: Impact corona op mentaal welzijn. Met deze projectoproep stelde de Vlaamse Regering extra projectmiddelen ter beschikking van lokale besturen die initiatieven ondernemen om het welzijn van kinderen en jongeren te versterken in tijden van corona. De subsidie moet aangewend worden om het mentaal welzijn van kinderen en jongeren te verbeteren.

Gemeente Evergem diende in nauwe samenwerking met Meetjesman en de Meetjeslandse gemeenten Assenede, Eeklo, Kaprijke, Lievegem, Sint-Laureins, Wachtebeke en Zelzate het project Wel Doeners in. Het werd een gedragen verhaal in onze regio, mede gefinancierd door de subsidie vanuit de Vlaamse Overheid.

Het verloop van Project Wel Doeners kent vier grote stappen. De eerste stap was de **onderzoeksfase** die liep van mei 2021 tot juli 2021. Willen we het mentaal welbevinden van onze kinderen en jongeren versterken, dan moeten we eerst goed weten waar de noden liggen. Deze informatie haalden wij bij de Meetjeslandse kinderen en jongeren zelf. We vertrokken hierbij vanuit de resultaten van het #jongerenovercorona-onderzoek¹ dat het Kinderrechtencommissariaat, de Kinderrechtencoalitie en het Kenniscentrum Kinderrechten (KeKi) in 2020 voerden bij kinderen en jongeren van 8 tot 17 jaar. In dit onderzoek peilden ze naar hun ervaringen en behoeften in coronatijden en in het bijzonder over schoolwerk, contact met vrienden, hoe ze zich voelen, waar ze zich zorgen over maken en wat hen helpt in coronatijden. Dit onderzoek vormt een nulmeting voor Wel Doeners.

Wel Doeners diepte door middel van een online bevraging bij leerlingen van het zesde studiejaar tot en met het zesde middelbaar, de eerder bekomen onderzoeksresultaten uit, met een sterke focus op het mentaal welbevinden en welzijnsthema's. In juni 2021 werd de bevraging afgenomen bij 755 leerlingen uit het Meetjesland.

De tweede stap in het project was '**samenwerken met experts**'. Deze fase liep van oktober 2021 en zal doorlopen tot het einde van het project. We besteedden de concrete aanpak van het verdere project uit aan de best geplaatste experts op vlak van de leefwereld van kinderen en jongeren: kinderen en jongeren zelf.

---

¹ Het volledige onderzoek "De impact van de COVID-19-maatregelen op kinderen en jongeren" is terug te vinden via deze koppeling: https://www.keki.be/sites/default/files/keki%20corona%20-%20finale%20versie%20-%20reduced_final.pdf

We stelden een groep kinderen en jongeren van 11 tot en met 18 jaar samen waarmee we actief aan de slag gingen. Allereerst hadden we met de geëngageerde kinderen en jongeren een gesprek over de onderzoeksresultaten. We diepen de resultaten uit waar nodig en specificeerden ze. Nadien ging de groep verder aan de slag met de resultaten van de bevraging. We organiseerden onder begeleiding van KeKi, een hackathon² om verschillende resultaten en uitdagingen om te zetten naar concrete ideeën en voorstellen. Op deze manier willen we op korte tijd tot één of meerdere acties komen waarmee kinderen en jongeren hun eigen mentaal welzijn en dat van leeftijdsgenoten kunnen versterken.

De derde en voorlaatste stap is de **uitwerkfase** waarin we samen met de geëngageerde jongeren één of meerdere actie(s) uitwerken om het welzijn van kinderen en jongeren uit het Meetjesland te verbeteren. Uit de hackathon kwamen verschillende ideeën en voorstellen. In fase drie nemen we de tijd om deze ideeën verder in detail uit te werken en om te zetten tot een praktisch uitvoerbaar idee of actie. Belangrijke waarden in deze stap zijn impact en duurzaamheid. We stellen een budget van 20.000 euro ter beschikking waarmee de kinderen en jongeren hun ideeën en voorstellen effectief kunnen realiseren. Deze fase zal starten en afgerond worden in het jaar 2022.

Stap vier tenslotte, is **evaluatie en communicatie**. Doorheen het volledige proces zorgen we voor een duidelijke communicatie van de verschillende stappen, maar nemen we ook tijd om tussendoor te evalueren. We willen dat deelnemende kinderen en jongeren goed weten waarover het gaat, wat we met hun input doen, en wat dit voor hen kan betekenen. Daarnaast zorgen we voor brede communicatie naar alle betrokken jeugdmedewerkers, welzijnspartners, betrokken gemeenten en politici. Op het einde van het traject koppelen we uitgebreid terug naar het brede werkveld en andere geïnteresseerden.

Project Wel Doeners steunt op drie essentiële pijlers:

1) Erkenning van kinderen en jongeren als experts in hun eigen leefwereld.

Willen we kinderen en jongeren ondersteunen en versterken in hun mentaal welzijn, dan moeten we dit doen vanuit de leefwereld en vanuit kaders die voor hen werken. We namen de kinderen en jongeren van in het begin van het project mee als experts in hun eigen leefwereld.

2) Samenwerken met scholen

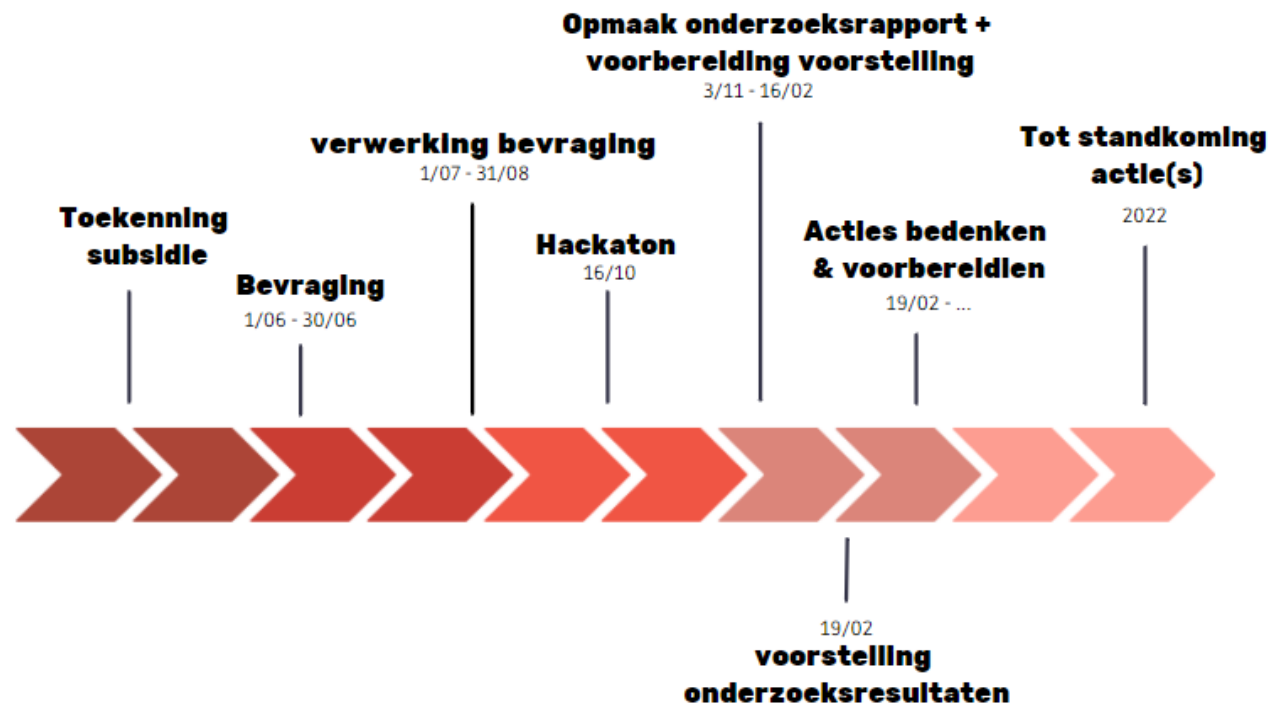
Het project kwam tot stand door een samenwerking met scholen. Dit zowel om praktische als inhoudelijke redenen, zoals: bereik van kinderen en jongeren, brede steekproef, extra ondersteuning ...

---

² Een Hackathon betekent concreet dat je ingewikkelde vraagstukken en/of problemen 'hacked' om binnen een bepaalde tijd tot een oplossing te komen. De term is afkomstig uit de IT-wereld, maar de methodiek is ook geschikt wanneer het gaat over maatschappelijke vraagstukken (Vermeij, 2020).

3) Loslaten

Met Wel Doeners focussen we heel hard op een beweging van onderuit; vanuit kinderen en jongeren zelf. Dit maakt dat we de concrete eindresultaten nog niet kunnen zien, noch kunnen voorspellen. We vertrouwen in het proces en in de kennis en kunde van kinderen, jongeren en alle betrokken partners.

1.2. Specifieke context en toestand van de pandemie op moment van de bevraging

---

De online bevraging werd opgemaakt in mei 2021 en verspreid onder kinderen en jongeren in juni 2021.

Tijdens de opmaak van de bevraging bevonden we ons in een periode van strenge coronamaatregelen. We hadden net een 'paaspauze' achter de rug waarin de coronamaatregelen opnieuw ten gevolge van het stijgend aantal besmettingen werden aangescherpt.

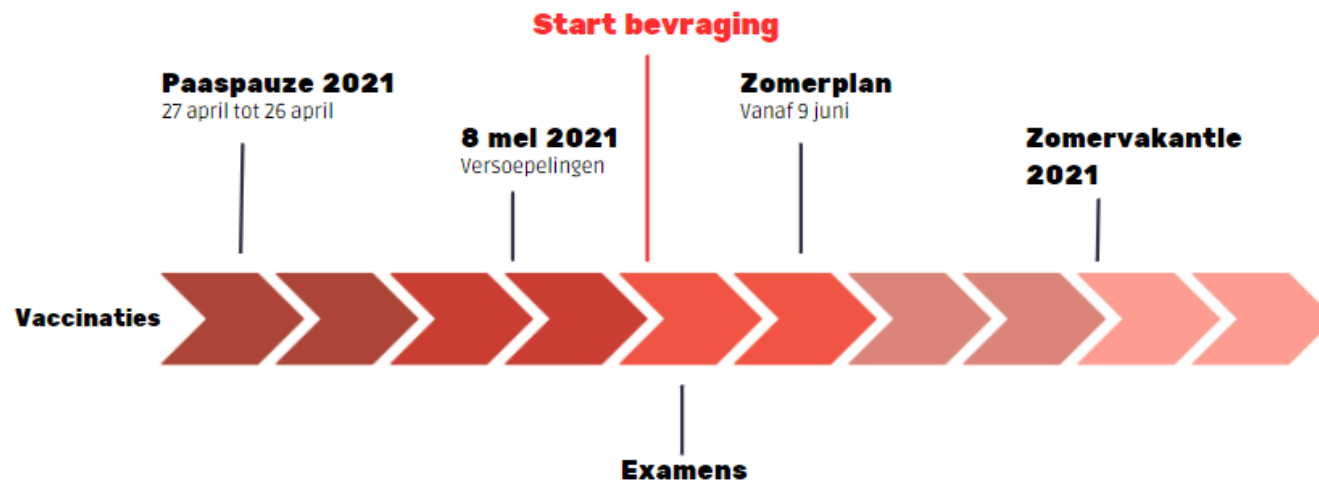
Bubbels werden opnieuw verkleind, niet-essentiële winkels werkten enkel op afspraak. Niet-essentiële reizen werden verboden en niet-medische contactberoepen moesten de deuren sluiten. De lessen van het lager, secundair en hoger onderwijs werden één week opgeschort, waardoor de paasvakantie met een week werd verlengd. Op dat moment gold ook de regel dat kinderen en jongeren slechts één hobby mochten kiezen. Concreet uitzicht op een vaccinatie voor minderjarigen was er op dat moment nog niet. Op 26 april 2021 kwam er een einde aan de paaspauze.

Op 8 mei 2021 werden de coronamaatregelen opnieuw aangepast. Winkelen kon terug zonder afspraak en de niet-medische contactberoepen konden terug aan de slag. Terrassen, zwembaden, pretparken en buitensporten waren sinds 8 mei opnieuw toegestaan. Jeugd- en clubactiviteiten konden opnieuw buiten plaatsvinden met maximaal 25 personen.

Intussen werden steeds meer mensen gevaccineerd. De verwachting was dat alle 18-plussers ten minste één vaccin zouden krijgen tegen 11 juli 2021. Over een vaccinatie voor minderjarigen werd op dat moment niet gesproken.

Op 11 mei 2021 besliste het overlegcomité van de federale regering om in vier stappen bijkomende versoepelingen door te voeren, het zogenaamde 'zomerplan'. Dit gaf perspectief op een zomer waarbij we in stappen terug naar het oude normaal konden terugkeren. Het zomerplan ging van start op 9 juni.

Op het moment van onze bevraging, juni 2021, zijn de eerste versoepelingen van het zomerplan doorgevoerd. Kinderen en jongeren kunnen op dat moment sinds lange tijd opnieuw voltijds naar school. Grotere evenementen worden mogelijk en er is perspectief voor jeugdactiviteiten en -kampen.

Kinderrechtenperspectief

2.1 De bril van kinderen en jongeren

Diverse onderzoeken³ (Kenniscentrum Kinderrechten, 2021) rond de gevolgen van de COVID-19-maatregelen maakten duidelijk dat het perspectief van kinderen en jongeren te weinig aan bod kwam en komt in het publieke debat. De coronacrisis heeft een onmiskenbaar zware impact gehad op het leven van kinderen en jongeren. Zo konden zij een lange periode niet fysiek naar school, werden vriendschappen plots volledig teruggeplooid op de digitale wereld, werd alle vrijetijdsbesteding voor een lange tijd platgelegd, enzoverder. Toch komt het perspectief van kinderen en jongeren te weinig en slechts gedeeltelijk aan bod in het publieke debat.

De bevraging van Wel Doeners wilde kinderen en jongeren uit de regio Meetjesland een stem geven over hun welzijn in deze bijzondere periode. De centrale vraag van het onderzoek was: “Hoe is het gesteld met het welzijn van kinderen en jongeren uit onze regio?” We vroegen hen onder andere hoe zij kijken naar de coronacrisis, hoe zij de pandemie ervaren en wat hun toekomstperspectief is.

De resultaten moeten zichtbaar maken hoe kinderen en jongeren de COVID-pandemie ervaren. De bevraging en de analyse van de onderzoeksresultaten zullen dienen als opstap naar een meer kwalitatief traject met kinderen en jongeren uit het Meetjesland. Op co-creatieve wijze zoeken we samen met kinderen en jongeren, onder andere door middel van een hackathon, naar oplossingen om het welzijn van jongeren uit de regio op een duurzame manier te verbeteren. Verder bieden we ons onderzoeksrapport met de analyse van de onderzoeksresultaten aan, aan lokale besturen, scholen en andere welzijnspartners om zelf aan de slag te gaan met de resultaten.

---

³ Veel instanties en organisaties deden sinds maart 2020 onderzoek naar de gevolgen van de COVID-19-maatregelen op het welzijn van kinderen en jongeren. Een overzicht van deze onderzoeken werd opgesteld in het rapport “De impact van de COVID-19-maatregelen op kinderen en jongeren” van Keki (Kenniscentrum Kinderrechten, 2021). Meer info: https://www.keki.be/sites/default/files/keki%20corona%20-%20finale%20versie%20-%20reduced_final.pdf

2.2 Kinderrechten als kader

De bevraging vertrok vanuit de kinderrechten zoals vastgelegd in het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (1989). In dit verdrag staat dat kinderen recht hebben op bijzondere zorg en bescherming die aansluit bij hun noden en ontwikkeling. Verder slaat een deel van het Kinderrechtenverdrag op het recht op participatie. Hiermee wordt bedoeld dat kinderen en jongeren het recht hebben zich te uiten, hun mening te geven en hun visie te geven op alle zaken die hen rechtstreeks aangaan en aanbelangen (Unicef, 2021). Gedurende de coronacrisis werd duidelijk dat dit laatste recht meer dan eens werd geschonden. Met de bevraging van Wel Doeners zetten we alvast een eerste stap om dit recht in de praktijk te brengen.

Ook het Comité voor de Rechten van het Kind van de Verenigde Naties⁴ (kinderrechtencomité) onderstreept het belang van participatie van kinderen en jongeren. Het vraagt aan de deelnemende staten om stil te staan bij de mogelijkheden om de visie van kinderen en jongeren te horen én mee te nemen bij beslissingen over de pandemie. Kinderen en jongeren moeten kunnen begrijpen wat er gaande is en moeten het gevoel krijgen dat ze deel uitmaken van hetgeen er beslist wordt als antwoord op de pandemie.

In de bevraging hadden we bijzondere aandacht voor de kinderrechten. Waar het hele traject van project Wel Doeners steunt op het recht op participatie van kinderen en jongeren, besteedden we in de bevraging ook bijzondere aandacht aan het recht van kinderen en jongeren om hun mening te geven, het recht op informatie die belangrijk is voor hun eigen welzijn, het recht op onderwijs, het recht op ontspanning ... We gaan met de bevraging onder andere na hoe de navolging van deze rechten door de kinderen en jongeren uit het Meetjesland werd ervaren.

---

⁴ “Het Comité voor de Rechten van het Kind van de Verenigde Naties, kortweg het kinderrechtencomité, is de internationale waakhond voor de kinderrechten (*Het Kinderrechtencomité van de Verenigde Naties - Kinderrechten.nl*, 2018)”

Methodologie

Om het onderzoek en de verkregen resultaten correct te analyseren en te interpreteren, is het belangrijk de wijze van onderzoek te kennen. Hieronder duiden we de gebruikte onderzoeksmethode en de situatie waarin het onderzoek is uitgevoerd. We geven inzicht in de respondentengroep en gaan dieper in op de representativiteit van het onderzoek.

3.1 Onderzoeksmethode

Met Wel Doeners trachtten we te achterhalen hoe het gesteld is met het welzijn van kinderen en jongeren tussen 11 en 18 jaar. Dit in de periode van 14 maanden na de start van de eerste lockdown ten gevolge van het coronavirus. We richtten ons op kinderen en jongeren die school lopen in de regio Meetjesland, Oost-Vlaanderen.

Wat?

Het onderzoek bestaat uit een online bevraging die via de Meetjeslandse scholen onder alle leerlingen werd verspreid. De online bevraging werd opgesteld met behulp van de tool Survey Monkey. We kozen deze onderzoeksmethode omdat ze bijzonder effectief en efficiënt is om een grote groep kinderen en jongeren binnen een korte tijdsperiode te bevragen. Daarnaast konden we via een online bevraging de resultaten op een snelle, efficiënte wijze verwerken.

De bevraging bestond uit 40 vragen en werd opgesteld door de lokale jeugddiensten uit het Meetjesland. De bevraging werd als test voorgelegd aan een kleine groep kinderen. Zij konden hun feedback geven over de vorm en inhoud van de bevraging. Bij de finale afwerking van de vragenlijst werd rekening gehouden met de stem van de testgroep.

De deelnemers konden de bevraging invullen op een computer, laptop, tablet of hun smartphone. Bij voorkeur werd de bevraging tijdens de lessen ingevuld met toezicht van een leerkracht. Die kon waar nodig extra uitleg geven. Lukt de bevraging niet op school, dan konden leerlingen dit ook thuis of via een jeugdwerker invullen.

Waar & wanneer werd het onderzoek uitgevoerd?

Het onderzoek werd vanaf 1 juni 2021 tot 30 juni 2021 verspreid in alle Meetjeslandse scholen. Aangezien wij kinderen en jongeren vanaf 11 tot en met 18 jaar probeerden te bereiken, werden zowel lagere als middelbare scholen aangesproken met de vraag de bevraging te verspreiden. Indien mogelijk stelden we de vraag om ook in de les aandacht te besteden aan de bevraging of het thema. We hebben geen zicht op de hoeveelheid leerkrachten die het thema klassikaal hebben besproken.

Het onderzoek werd gevoerd in de regio Meetjesland. Meetjesland is een landelijke regio in het noordwesten van Oost-Vlaanderen. Meetjesman, de regionale jeugddienst van het Meetjesland, is actief in acht gemeenten, namelijk: Assenede, Eeklo, Evergem, Kaprijke, Lievegem, Sint-Laureins, Wachtebeke en Zelzate.

De acht Meetjeslandse gemeenten verschillen van elkaar in grootte en uitgestrektheid. De secundaire scholen bevinden zich in de gemeenten Eeklo, Evergem, Lievegem, Wachtebeke en Zelzate. Iedere gemeente beschikt over één of meerdere lagere scholen. Het onderzoek werd in alle bestaande studierichtingen verspreid.

Een beperkt aantal jeugdwerkers in het Meetjesland deed extra inspanningen om jongeren de bevraging te laten invullen wanneer dit niet lukte in schoolverband.

Tot slot verspreidden we de link naar de bevraging via de sociale media-kanalen (Facebook, Instagram) van Meetjesman en de betrokken lokale besturen.

Kinderrechtenperspectief

Kinderen en jongeren waren niet verplicht om de bevraging in te vullen. Hierover werden zij duidelijk geïnformeerd bij aanvang van de bevraging. Ze konden ook op elk moment tijdens de bevraging het invullen stopzetten of ervoor kiezen een vraag niet in te vullen. Op deze manier konden we hun rechten zoveel mogelijk garanderen.

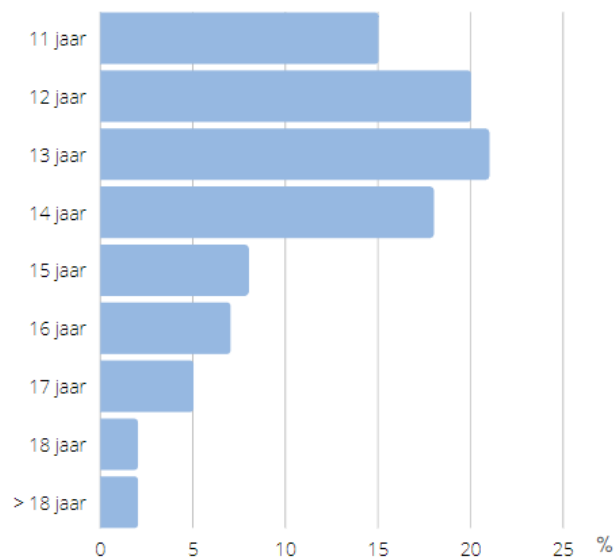
De begeleidende leerkrachten en jeugdwerkers werden per brief op de hoogte gebracht van de vrijwilligheid van de bevraging. Leerlingen die de bevraging niet wisten in te vullen, kregen een andere taak.

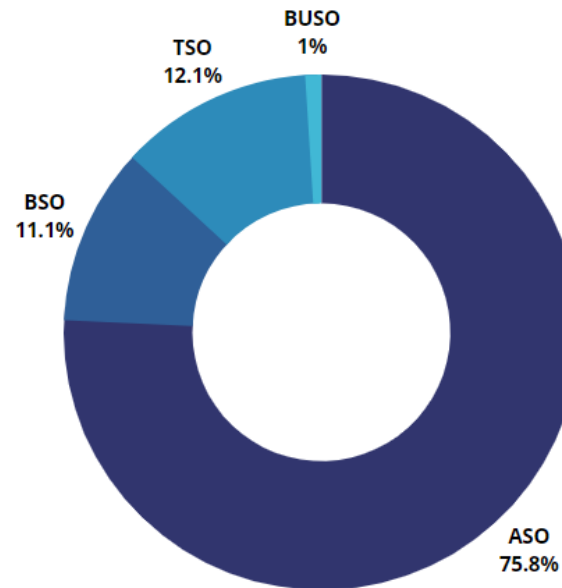
3.2. Respondentengroep

In totaal namen 755 kinderen en jongeren deel aan de online bevraging.

Meer dan de helft van de deelnemers zijn vrouwelijk (58 %). De deelnemers kregen ook de mogelijkheid om X (3 %) aan te duiden, of om hun geslacht niet te vertellen (4 %).

Percentage respondenten per leeftijd

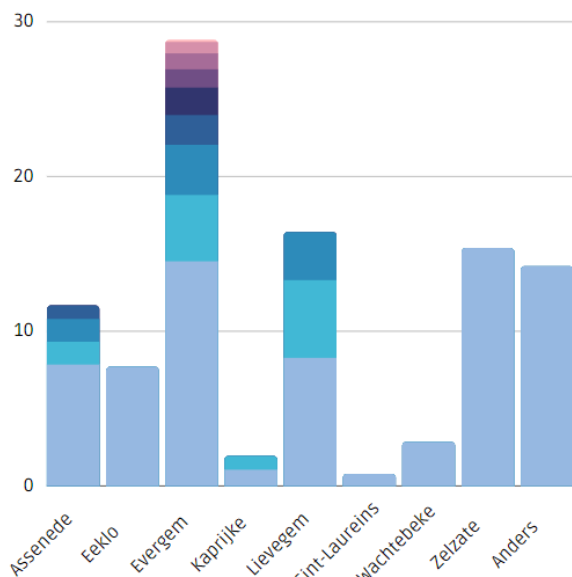
Percentage respondenten uit het secundair - per studierichting

74 % van de deelnemers zijn tussen de 11 en 14 jaar oud.

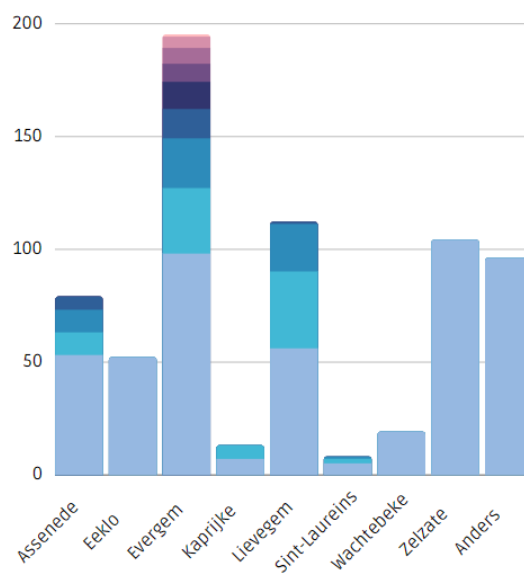
65 % van de deelnemers zitten in het 6^e studiejaar of in het 2^e middelbaar.

Van de deelnemers die school lopen in het secundair onderwijs, volgt 3/4^e ASO als studierichting.

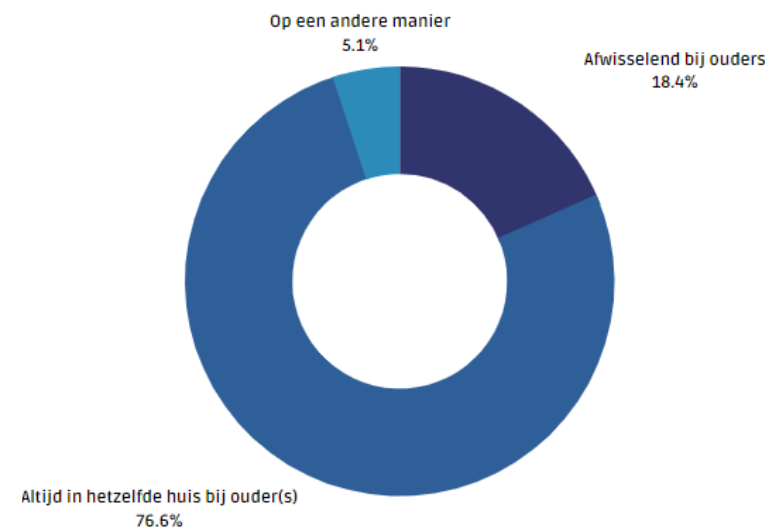
In de bevraging vroegen we naar de woonplaats van de deelnemers. De cijfers vertellen niet waar de deelnemers naar school gaan. De vraagstelling is zodanig geformuleerd dat een verschil aanhalen tussen de verschillende Meetjeslandse scholen, geen meerwaarde zou bieden voor het onderzoek en de analyse van de resultaten. Onderstaande grafiek geeft de verhoudingen tussen de gemeenten weer – zowel procentueel als absoluut. De kleurverdeling in sommige gemeenten betekent dat er ook een onderscheid is tussen de verschillende deelgemeenten en/of dorpskernen binnen de gemeente. 14 % van de deelnemers zijn geen inwoner van een Meetjeslandse gemeente. Zij komen voornamelijk uit Gent, Adegem, Aalter, Moerbeke, Deinze of Nederland (Westdorpe, Sas-van-Gent, Terneuzen).

Percentage deelnemers per gemeente

Deelnemers per gemeente - Absolute cijfers

Verder woont 3/4e van de deelnemers altijd in hetzelfde huis bij (één van) de ouder(s). 18 % woont afwisselend bij de ene of bij de ander ouder. Slechts een klein aandeel jongeren (5,1%) woont op een andere manier (in groep, bij een ander gezin, zelfstandig of op internaat).

Beïnvloedende factoren

Bij de interpretatie van de onderzoeksresultaten moet rekening gehouden worden met enkele factoren die de cijfers mogelijk kunnen beïnvloeden.

Allereerst werd de bevraging afgenomen in juni 2021, tijdens de examen- en toetsenperiode van veel kinderen en jongeren. Deze periode kan het welzijn van kinderen en jongeren beïnvloeden. We merken op dat de oudere doelgroep minder vertegenwoordigd is onder de respondenten, vermoedelijk omdat zij al in de examenperiode zaten. 60 % van de respondenten zijn tussen de 11 en 14 jaar oud. Mogelijks hadden deze leerlingen meer tijd om de bevraging in te vullen. Verder zien we ook dat meer hoogopgeleide jongeren de bevraging hebben ingevuld.

De naderende zomervakantie zal mogelijk ook het welzijn en het toekomstperspectief van jongeren hebben beïnvloed.

Daarnaast moeten we rekening houden met de specifieke context van de pandemie in de periode van het onderzoek. In hoofdstuk één wordt deze context meer in detail besproken. De bevraging werd opgesteld in een periode van verstrengde coronamaatregelen, waarna de bevraging werd afgenomen in een periode waarbinnen de coronamaatregelen werden versoepeld. Hierbij komt ook dat we perspectief kregen op een zomervakantie waarin we gradueel konden terugkeren naar het normale leven.

Een volgende factor die de onderzoeksresultaten mogelijk kon beïnvloeden, is het gegeven dat enkele gemeenten minder vertegenwoordigd zijn in het onderzoek. De bevraging werd voornamelijk verspreid via de leerkrachten op de Meetjeslandse scholen. De verspreiding van de bevraging was bijgevolg in sterke mate afhankelijk van de bereidwilligheid van de scholen, directies en leerkrachten.

Tot slot hebben we ook een onevenredigheid in het aantal jongens en meisjes die de bevraging hebben ingevuld. Om dit hiaat op te vangen, werd regelmatig een vergelijking gemaakt tussen de antwoorden van de jongens en die van de meisjes. In algemene gemiddelden zal de stem van de meisjes zwaarder doorwegen.

Representativiteit

Ondanks diverse beïnvloedende factoren wordt het onderzoek Wel Doeners als representatief beschouwd.

De bevraging werd door 755 kinderen en jongeren uit de regio Meetjesland ingevuld. Deze steekproef is voldoende groot om duidelijke trends op te merken in de onderzoeksresultaten.

Aangezien er meer meisjes dan jongens deelnamen aan het onderzoek, werd hier in de analyse bijzondere aandacht aan besteed. In de onderzoeksresultaten werd steeds een opsplitsing gemaakt tussen de resultaten van de meisjes en deze van de jongens. Op deze manier kunnen de resultaten van de beide doelgroepen vergeleken worden. Daarnaast zorgt deze opsplitsing ervoor dat er inzicht is in het algemene bekomen resultaat, aangezien hierin de stem van de meisjes zwaarder doorweegt dan deze van de jongens.

In de analyse van de onderzoeksresultaten besteden we weinig tot geen aandacht aan de gemeentelijke verschillen. Onze vraagstelling peilt niet naar gemeentelijke verschillen in aanpak van de coronamaatregelen waardoor het niet relevant wordt geacht om deze verschillen aan te halen in de analyse van de onderzoeksresultaten. Wij kozen ervoor om het onderzoek Wel Doeners regionaal te organiseren aangezien kinderen en jongeren zich over de gemeentegrenzen heen bewegen: naar school, voor de jeugdvereniging, sportclub, familie en vrienden ... Hierdoor hebben de gemeentelijke coronamaatregelen in de verschillende Meetjeslandse gemeenten een invloed op een grote groep Meetjeslandse jongeren. Een opsplitsing en vergelijking maken tussen de gemeentelijke resultaten zou ons onderzoek geen toegevoegde waarde bieden.

Verder werd er regelmatig een opsplitsing gemaakt per leeftijdsgroep. We kozen ervoor een brede doelgroep te bevragen, namelijk: 11- tot en met 18-jarigen. Het spreekt voor zich dat deze jongeren zich in een verschillende fase van hun leven bevinden en dat dit de resultaten van het onderzoek uiteraard sterk kleuren. Om deze reden werden de resultaten per leeftijdscategorie apart bekeken en vergeleken. Deze werkwijze laat ons toe om trends en verschillen op te merken tussen de verschillende leeftijdsgroepen. Tot slot zorgt deze manier van werken ervoor dat het algemeen bekomen resultaat meer wordt gestaafd. Aangezien er meer jonge dan oude jongeren deelnamen aan het onderzoek, zal de stem van de eerder jongere kinderen en jongeren, meer vertegenwoordigd zijn in het resultaat.

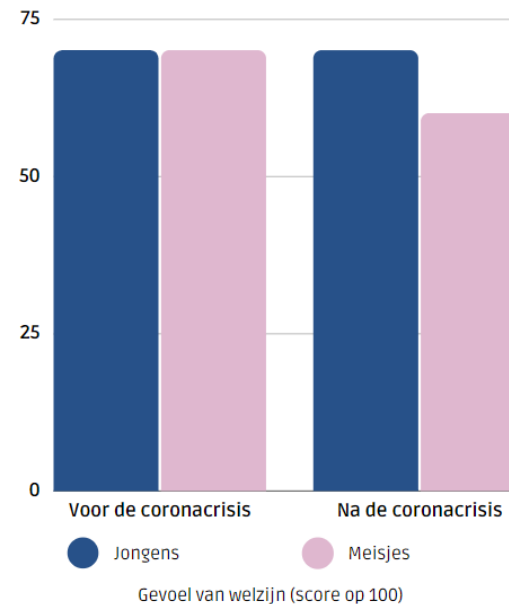
Onderzoeksresultaten

4.1 Hoe gaat het met ons jong geweld?

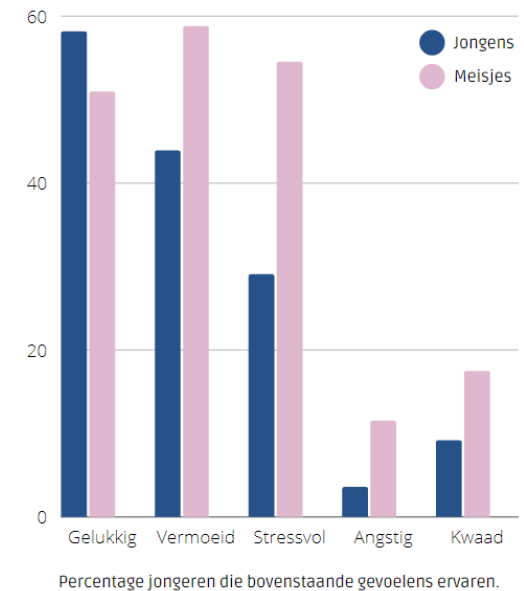
Aan de deelnemers werd gevraagd om hun 'gevoel van welzijn' te scoren, zowel voor als na de coronacrisis. Hoe hoger de jongeren hun gevoel scoren, hoe beter ze zich voelen. De jongeren geven hun algemeen gevoel zowel voor als na de coronacrisis, een zeven op tien. Dit kan erop wijzen dat het welzijn van de jongeren niet of amper gewijzigd is ten opzichte van de periode voor de coronacrisis. 53 % van de jongeren geeft daarnaast ook aan zich over het algemeen gelukkig te voelen. Toch ervaart een groot deel van de jongeren ook vooral moeheid (52 %) en stress (44,70 %). Een minderheid maar toch een aanzienlijk deel

van de jongeren voelt zich hoopvol (15 %), kwaad (14 %) of bang

Wanneer we kijken naar de verhoudingen tussen jongens en meisjes merken we echter wel een verschil op. Waar meisjes hun welzijn vóór de coronacrisis nog een zeven op tien geven, is dit na de coronacrisis nog slechts (afgerond) een zes op tien. Bij jongens blijft de score zowel voor als na de coronacrisis (afgerond) een zeven op tien. Ook in de cijfers zien we dat een groter aantal jongens (58%) zich gelukkiger voelt dan het aantal meisjes (51%). Hierbij komt dat meisjes opvallend meer stress ervaren dan jongens. Waar 54 % van de meisjes zich stressvol voelt, is dat voor de jongens 29 %. Zowel jongens (44 %) als meisjes (59 %) geven aan zich moe te voelen, al is het opnieuw een veel groter aantal meisjes dat zich moe voelt. 10 % van de jongeren ervaart ook gevoelens van angst. Het valt op dat vooral meisjes meer

(9%).

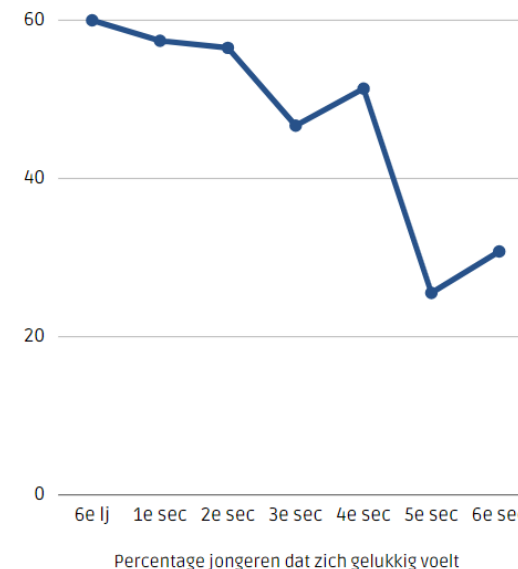
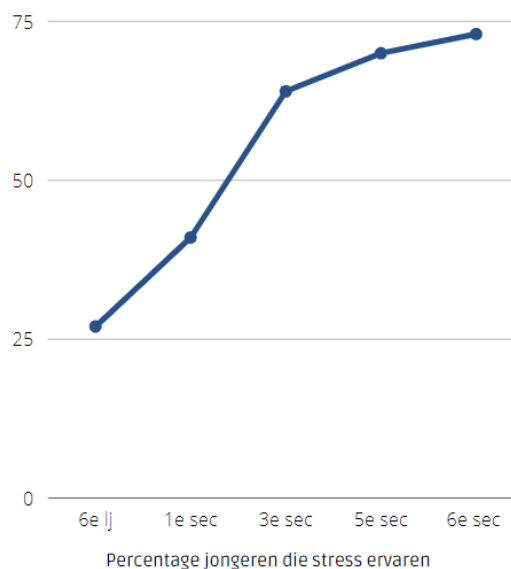
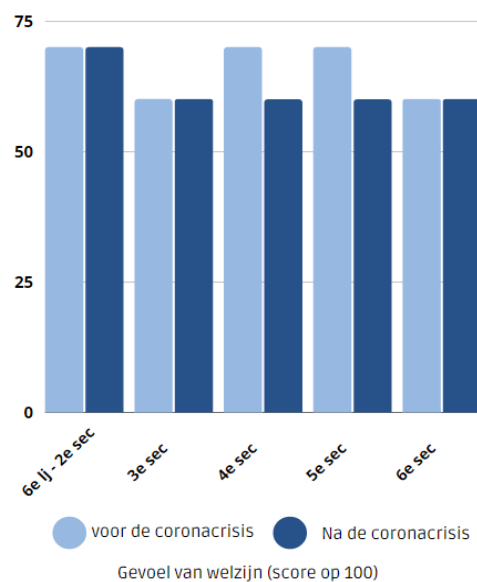

angst ervaren dan jongens. Ook is een veel groter aandeel meisjes (17%) kwaad, in vergelijking met de jongens (9%).

“Ik werd voor de kleinste dingen sneller boos en ben veel gevoeliger.” (vrouw, 14 jaar)

“Deze tijd heeft me heel veel aan het denken gezet. Het heeft me in een diepe zwarte put getrokken met veel zware en zwarte gedachten.” (vrouw, 14 jaar)

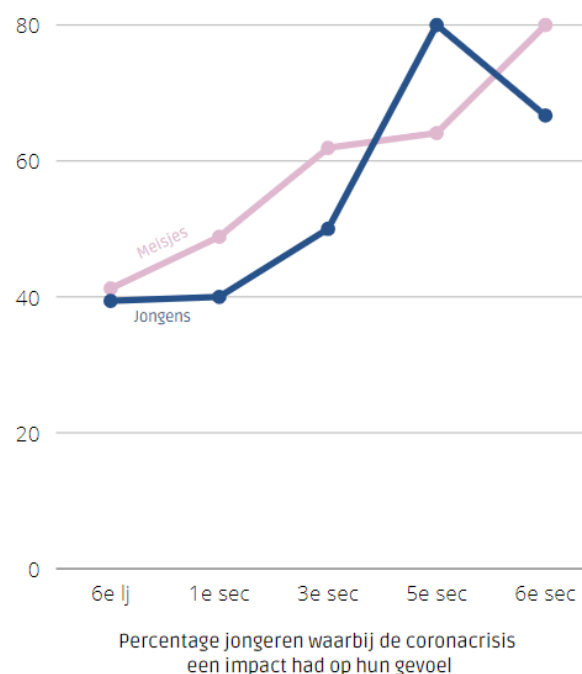
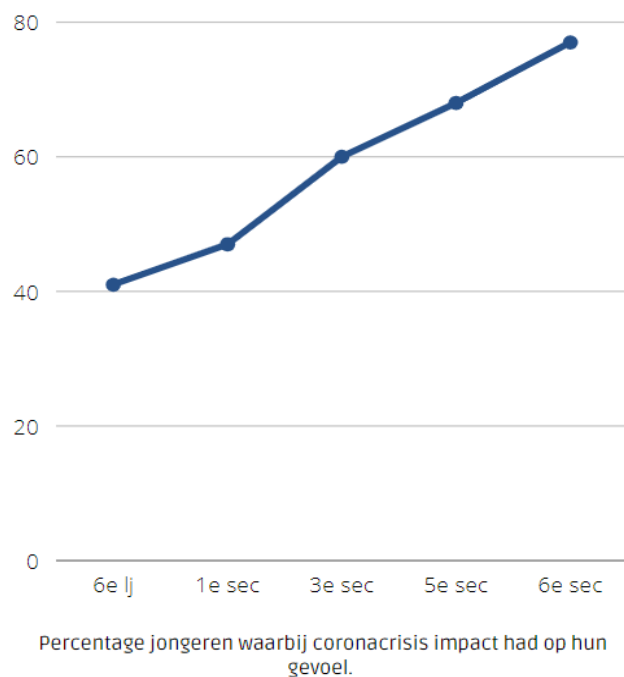
“Mijn gevoelens zijn de laatste paar maanden erg afwisselend. Op de ene dag voel ik me rustig en gelukkig terwijl ik op andere dagen heel erg gestrest ben, eenzaam en verdrietig.” (vrouw, 15 jaar)

Uit verdere analyse valt op dat het gevoel van welzijn daalt naarmate de jongeren ouder worden. We zien dit zowel aan het cijfer dat oudere jongeren aan hun welzijn geven, als aan de ervaren emoties.

Zo zien we dat jongeren vanaf het derde middelbaar hun gevoel van welzijn lager scoren dan leerlingen uit het zesde leerjaar, eerste en tweede middelbaar. Vóór de coronacrisis zouden jongeren hun gevoel gescoord hebben met een zes of zeven op tien. Na de coronacrisis zien we dat de jongeren vanaf het derde middelbaar hun welzijn slechts een zes op tien geven. Er is een heel sterke daling in het welzijn te zien bij jongeren vanaf het 4^e en 5^e middelbaar. Het gevoel van welzijn gaat drastisch naar beneden.

Over het algemeen kunnen we stellen dat de jongere deelnemers zich gelukkiger voelen dan de oudere jongeren. Bij de jongeren uit het derde, vijfde en zesde middelbaar merken we voornamelijk negatieve emoties en gevoelens op, zoals: stress, moeheid verveling en eenzaamheid. Verder is het opvallend dat jongeren vanaf het eerste middelbaar aanzienlijk meer stress ervaren in vergelijking met jongeren uit het zesde leerjaar. Het aantal jongeren dat stress ervaart, groeit naarmate de doelgroep ouder wordt. Waar slechts 41 % van de jongeren uit het eerste middelbaar stress ervaart, is dat bij jongeren uit het zesde middelbaar reeds 73 %. Dat is een opvallende stijging van 32 procentpunten. De grootste stijging in aantal jongeren die stress ervaren zien we tussen het 6^e studiejaar en het 1^e middelbaar en het 1^e middelbaar en het 3^e middelbaar. Het aantal jongeren die stress ervaren stijgt verder, maar de stijging is veel minder sterk.

Hoewel de score van het welzijn van de deelnemers niet drastisch daalt, geeft meer dan de helft van de deelnemers aan dat de coronacrisis wel degelijk een impact heeft gehad op hoe ze zich voelen. Hierbij geven we geen oordeel aan een negatieve of positieve impact. Het zijn vooral de oudere jongeren die aangeven dat de coronacrisis impact heeft gehad op hun welzijn. Dit zien we terugkomen in de scores die ze aan hun welzijn geven. We zien de percentages stijgen naarmate de studie jaren vorderen.

Als we naar het verschil tussen jongens en meisjes kijken, merken we op dat meer meisjes dan jongens aangeven dat de coronacrisis een impact heeft gehad op hun gevoel.

De impact die de coronacrisis op het welzijn van de jongeren heeft gehad, kan zowel positief als negatief zijn. Meer dan de helft van de jongeren heeft ook positieve dingen ervaren tijdens de coronacrisis. Dit zien we bij alle leeftijdsgroepen terugkomen. Veel jongeren geven aan dat ze dankzij de coronacrisis meer tijd konden nemen voor zichzelf. Dit zien we in reacties die beschrijven dat jongeren zichzelf op een andere manier leerden kennen, zich meer konden ontspannen, nieuwe talenten hebben ontdekt ...

“Ik leerde mezelf kennen op een andere manier. Ik kon ineens mezelf zijn en trok me niet veel meer aan van mijn omgeving.”
(vrouw, 19 jaar)

“Toen ik me verveelde, heb ik nieuwe talenten ontdekt.” (vrouw, 14 jaar)

“In het weekend is het rustiger en moet ik me minder opjagen als er niet veel op de planning staat.” (vrouw, 12 jaar)

De coronacrisis bracht veel jongeren ook dichter bij familie en vrienden. Dit wordt als positief ervaren.

“Ik ben dichter naar mij gezin toe gegroeid.” (man, 11 jaar)

“Ik heb geleerd dat het zeer belangrijk is om tijd door te brengen met diegene waar je echt van houdt.” (vrouw, 13 jaar)

Ook afstandsonderwijs werd verschillende keren als positief ervaren. Hierin zien we echter een tegenstrijdigheid in ons onderzoek. Hoewel sommige jongeren afstandsonderwijs als een positieve ervaring benoemen, zien we ook dat een groot deel van de jongeren dit net als negatief heeft ervaren. Verder in het rapport gaan we hier dieper op in.

“Door het halftijds onderwijs ondervond ik veel minder stress en voelde ik mij rustiger.” (vrouw, 18 jaar)

Naast verschillende positieve ervaringen, hebben veel jongeren ook zaken gemist. Vooral familie, vrienden en uitgaan (café, festival, fuiven...) zijn de opvallendste zaken die jongeren tijdens de coronacrisis hebben gemist. De meisjes missen vooral hun vrienden en sociale omgang. Jongens missen voornamelijk hun sport, maar dit kan evengoed gepaard gaan met vrienden.

Het gemis van vrienden wordt vooral door meisjes sterk ervaren. 43 % van de meisjes geven aan hun vrienden erg gemist te hebben tijdens de coronacrisis. Bij jongens ligt dit aandeel lager, namelijk 30 %.

Het missen van feesten en uitgaan is vooral sterk aanwezig bij de meisjes. 42 % van de meisjes geeft aan het uitgaan te missen. Bij jongens is dit slechts 29%. Daartegenover zien we dat jongens hun sportactiviteiten het meest hebben gemist.

Nog een opvallend verschil tussen jongens en meisjes is het missen van structuur. Slechts 9 % van de mannelijke deelnemers heeft structuur in het dagelijks leven gemist door de coronacrisis. Bij meisjes ligt dit aandeel veel hoger, namelijk 17% onder de meisjes heeft structuur gemist tijdens de coronacrisis.

Naast het gemis, bracht de coronacrisis ook zorgen met zich mee. Deze zorgen situeerden zich voornamelijk op vlak van school, corona en de besmettingen, familie en vrienden.

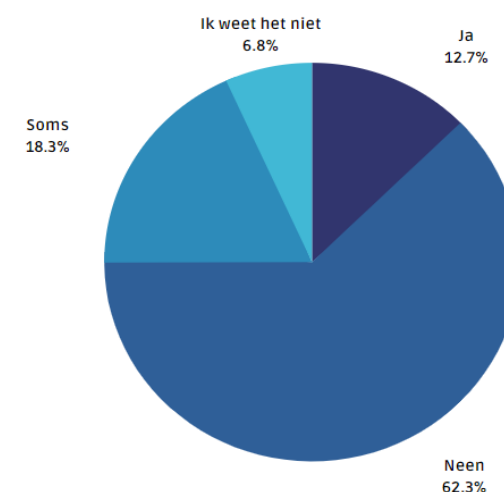
School is veruit de grootste factor waar jongeren zich zorgen over maken. Dit heeft voornamelijk te maken met het einde van het schooljaar op het moment waarop de bevraging werd afgenomen. Daarnaast maakten jongeren zich ook zorgen over hun examens, het rapport of hun punten en de overgang naar een nieuw schooljaar. Jongeren uit het zesde leerjaar maken zich zorgen over de overgang naar het eerste middelbaar. Ze stellen zich vooral de vraag of ze hun vrienden zullen behouden. We willen hier de nuance maken dat de zorgen rond school ook bestaan buiten de coronacrisis.

“Als het schooljaar gedaan is, ga ik misschien al mijn vrienden en mijn liefje kwijtraken omdat ik naar een andere school ga.” (vrouw, 12 jaar)

“Ik maak me zorgen over mijn punten want zij bepalen mijn richting.” (vrouw, 14 jaar)

“Mijn rapport, punten, welke richting mij aangeraden wordt, examens...” (man, 13 jaar)

Daarnaast maken jongeren zich ook zorgen over corona en de besmettingen. Opvallend hierbij is dat de zorgen zich voornamelijk richten op de angst om anderen te besmetten met het coronavirus. Slechts 13 % van de jongeren is bang om zelf ziek te worden door het coronavirus.

Ben je bang om zelf ziek te worden door het coronavirus?

“Dat de coronacijfers weer de slechte kant opgaan en dat het virus nooit meer weg gaat gaan.” (man, 13 jaar)

“Dat we voor altijd met die coronamaatregelen gaan moeten leven.” (vrouw, 11 jaar)

“Dat corona heel mijn leven impact zal hebben op mijn handelingen.” (man, 16 jaar)

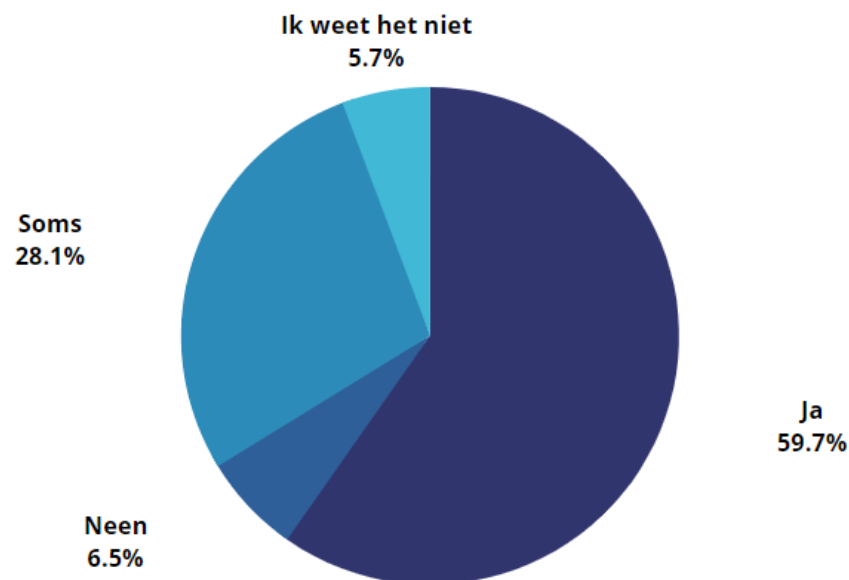
Velen maken zich ook zorgen over hun familie en vrienden. Opnieuw richten de zorgen zich voornamelijk op angst om geliefden te besmetten met het coronavirus, maar ook om ze te verliezen ten gevolge van corona of de coronacrisis.

“Dat ik door deze periode vrienden ga verliezen en geliefden kwijt ga raken” (X, 19 jaar)

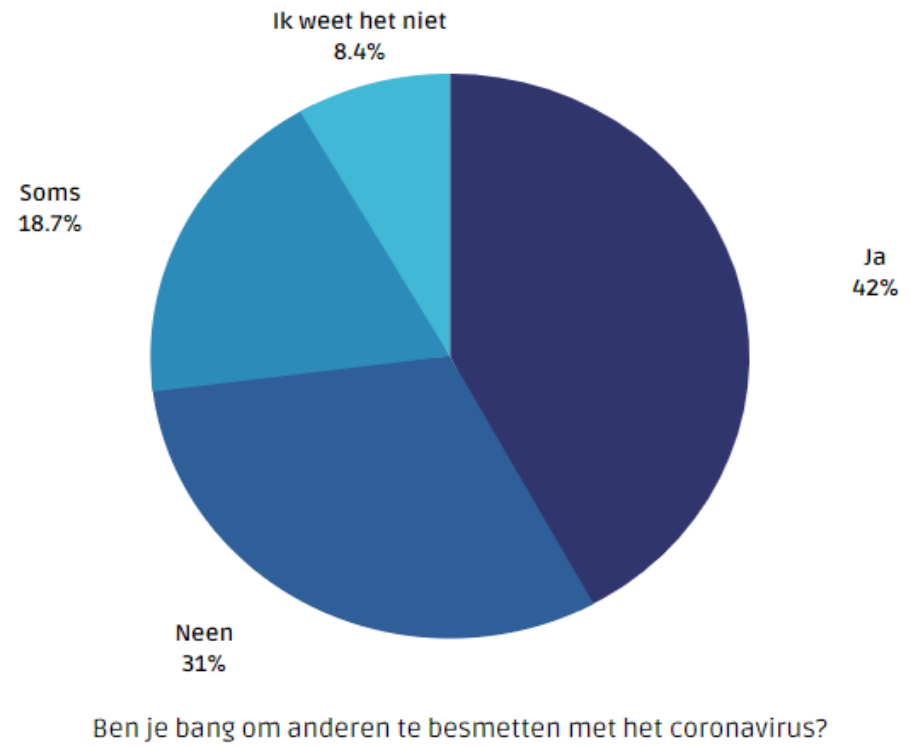
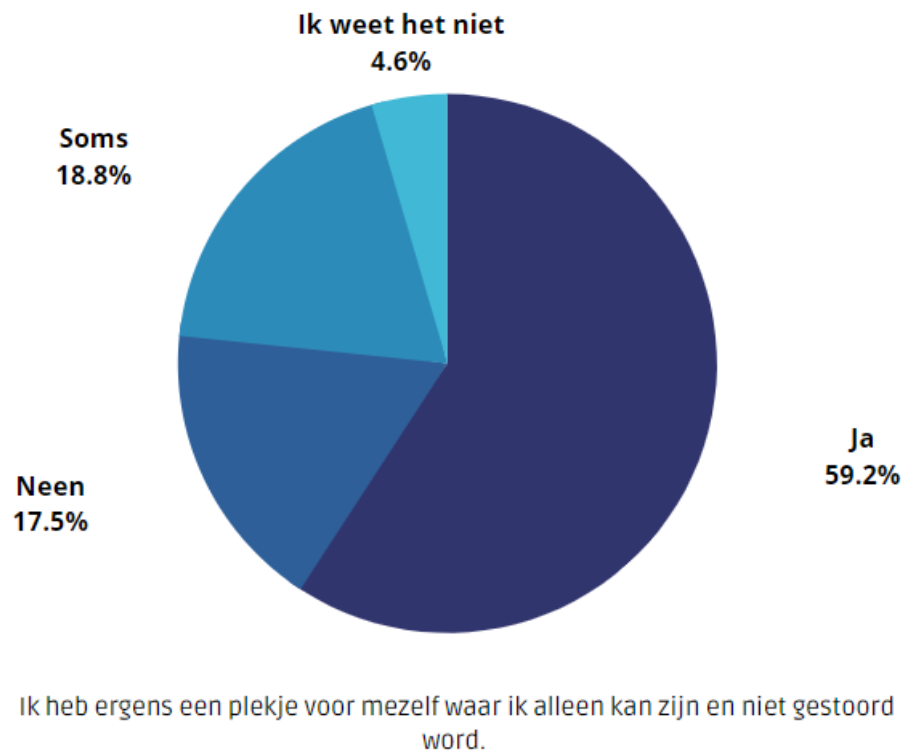
“Ik hoop dat mijn familie geen COVID-19 krijgt en levend uit deze coronacrisis komt.” (vrouw, 12 jaar)

“Dat mijn grootouders besmet gaan geraken met het coronavirus.” (vrouw, 12 jaar)

Tot slot stellen jongeren zich de vraag wanneer de coronacrisis voorbij zal zijn en hoe de wereld er nadien zal uitzien.

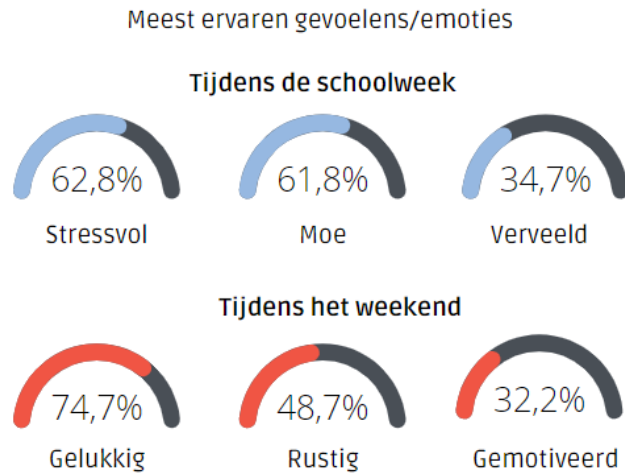

Als ik over iets wil praten, kan ik altijd bij iemand terecht.

Schoolweek vs. weekend

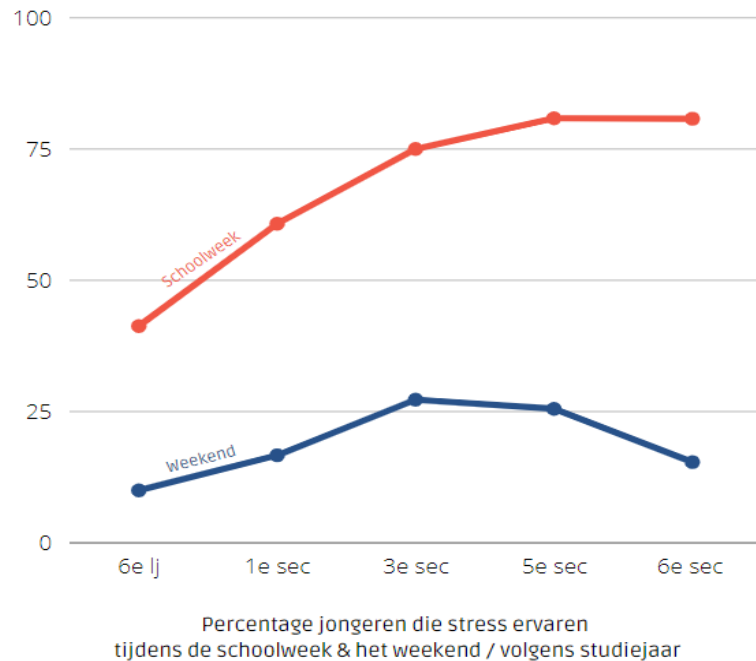
Jongeren voelen zich in het weekend opvallend gelukkiger en rustiger, in vergelijking met de gevoelens die ze ervaren in de schoolweek. Dat zien we duidelijk aan de gevoelens en emoties die de bovenhand nemen in het weekend. Dit is zowel bij meisjes als bij jongens het geval.

Tijdens de schoolweek valt het op dat jongeren vooral stress (62,84%), vermoeidheid (61,77 %) en verveling (34,71%) ervaren. Dit zien we terugkomen bij de jongeren van het eerste tot zesde middelbaar. Enkel de jongeren uit het zesde leerjaar geven daarbij ook aan gelukkig te zijn. Daarbij komt dat hoe ouder de doelgroep wordt, hoe meer stress er wordt ervaren. Zo ervaart 42% van de jongeren uit het zesde leerjaar stress. Bij de jongeren uit het zesde middelbaar ervaart maar liefst 81 % van de jongeren stress. Dit is een stijging van 39%. Opnieuw valt er een verschil op te merken in stress-ervaring tussen jongens en meisjes. Tijdens de schoolweek, wanneer zowel een grote groep jongens (55,68 %) als meisjes (71,15 %) stress ervaart, valt het toch op dat meisjes opvallend meer stress ervaren, namelijk 15 % meer!

“Ik krijg enorm veel stress door school en soms voel ik me daardoor zo slecht. Ik heb het soms echt moeilijk. Ik heb geen zin meer om naar school te gaan en ik ben blij dat we bijna gedaan hebben.” (vrouw, 14 jaar)

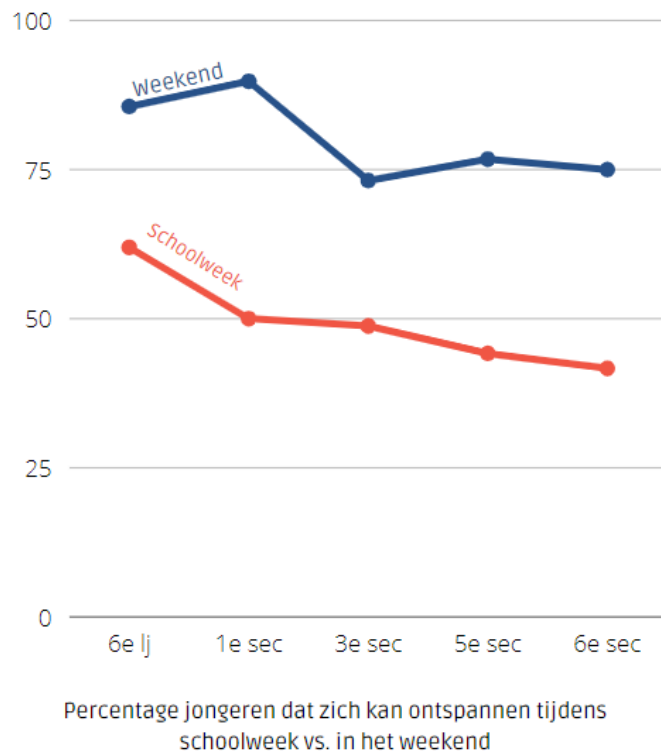
In het weekend zien we de stress bij de jongeren significant dalen. Slechts 17,60 % geeft toch aan stress te ervaren in het weekend. In vergelijking met de ervaren stress tijdens de schoolweek is dit een daling van 45 procentpunten. We zien ook dat de meer positieve gevoelens en emoties de bovenhand nemen in het weekend. Jongeren voelen zich voornamelijk gelukkig (74,66 %), rustig (48,71%) en gemotiveerd (32,17 %). Opvallend: tijdens de schoolweek voelt slechts 34 % van de deelnemers zich gelukkig, dat is zowat de helft minder dan in het weekend.

“In het weekend heb ik wel wat meer vrijheid maar nog steeds de druk dat ik moet studeren. Sociaal contact houden buiten de schooluren vind ik moeilijk.” (14 jaar)

“Ik heb in het weekend hobby’s dus dat is tof. In het weekend is het meestal rustig.” (vrouw, 12 jaar)

4.2 Vrije tijd

De coronacrisis heeft ongetwijfeld impact gehad op de vrijetijdsbeleving van de jongeren. Onderstaand gaan we na of de jongeren zich hebben kunnen ontspannen tijdens de schoolweek en in het weekend. Aanvullend hebben we bevestigd op welke manier zij zich ontspannen. We vroegen de jongeren telkens terug te denken aan de afgelopen drie maanden. Tot slot nemen we de invloed van corona op studentenjobs kort onder de loep.

Uit de cijfers blijkt meteen dat meer jongeren zich in het weekend (75 %) kunnen ontspannen, in vergelijking met het aantal jongeren dat zich tijdens de schoolweek (51,26 %) ontspant. Tijdens de schoolweek kan 33 % van de jongeren zich niet ontspannen. Uit de reacties blijkt dat dit voornamelijk te wijten is aan de grote hoeveelheid schoolwerk zoals huiswerk, toetsen en presentaties die ze 's avonds moeten voorbereiden. Dit gaat regelmatig gepaard met veel druk en stress ...

“Veel stress, prestatiedruk, heel veel toetsen tijdens de fysieke schooldagen (vaak 3 of 4 per dag)” (vrouw, 15 jaar)

“Er is veel druk op de leerlingen gelegd met huiswerk en toetsen, ik vond het moeilijk om m'n gedachten over school aan de kant te zetten.” (vrouw, 16 jaar)

“De laatste tijd had ik veel schoolwerk waardoor ik lang bezig was en ik niet veel vrije tijd had.” (vrouw, 18 jaar)

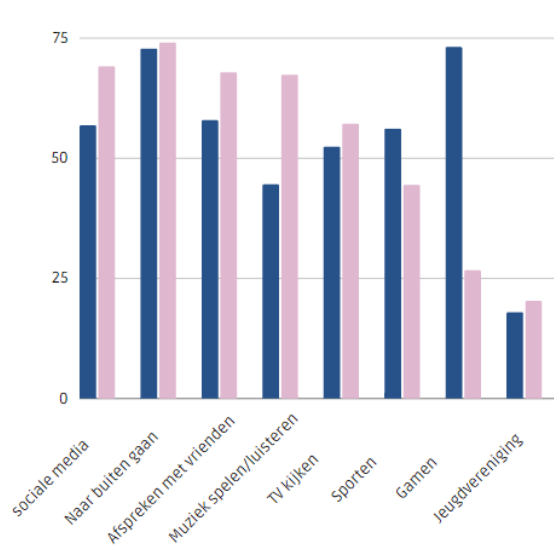
Andere redenen waarom jongeren zich niet of onvoldoende kunnen ontspannen in het weekend zijn: zorgen omtrent hun thuissituatie, tijdsgebrek, vrije tijd, moe zijn, pestgedrag, corona, te lange verplaatsingen naar school, zorgen over hun vriendschappen of over hun eigen welzijn.

Ook de jongeren (12,50 %) die zich in het weekend niet kunnen ontspannen, wijten dit voornamelijk aan het schoolwerk dat zij dan moeten voorbereiden.

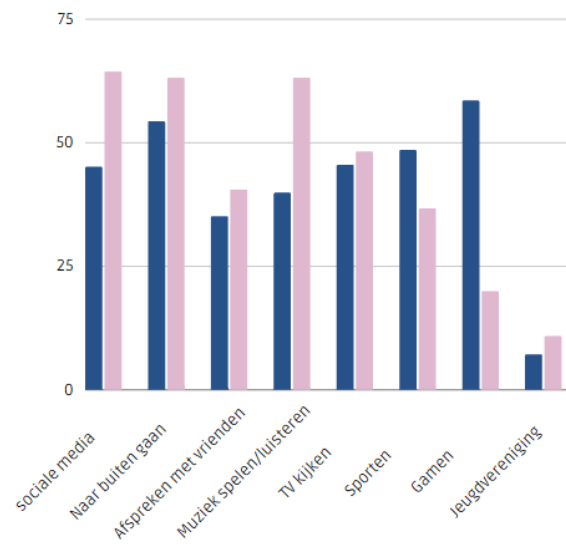
“Ik probeer, toch is het niet altijd even makkelijk. Je kunt niet echt veel doen in het weekend en de opdrachten voor school tegen de volgende week staan al klaar ...” (vrouw, 13 jaar)

“Ik werk nu een tijdje en het begint soms wat moeilijk te worden om te combineren met school.” (vrouw, 16 jaar)

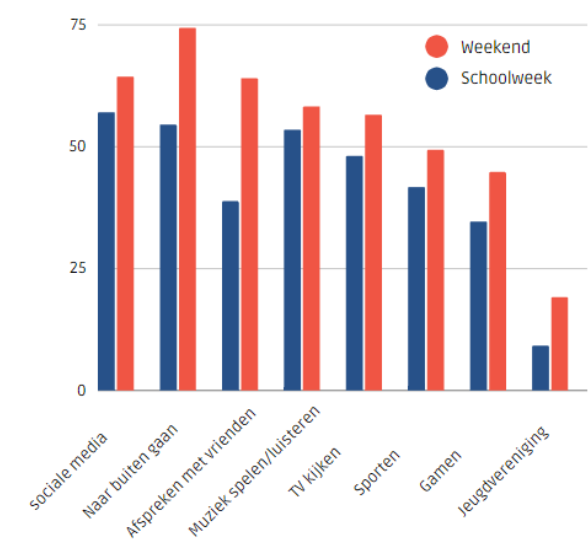
“Mijn ouders plannen mijn weekend altijd vol.” (vrouw, 12 jaar)

Hoe ontspan jij je tijdens het weekend?
Vergelijking jongens - meisjes.

Hoe ontspan jij je tijdens de schoolweek?
Vergelijking jongens - meisjes.

Hoe ontspan jij je?
Vergelijking schoolweek - weekend.

De jongens kunnen zich opvallend beter ontspannen tijdens de schoolweek, dan de meisjes. 61 % van de jongens geeft aan zich te kunnen ontspannen tijdens de schoolweek. 26 % van de jongens kan dit niet. Hiertegenover staat dat slechts 43 % van de meisjes zich kan ontspannen tijdens de schoolweek. Dat is 18 procentpunten minder in vergelijking met de jongens. 39 % van de meisjes kan zich niet ontspannen tijdens de schoolweek. Ook dit is 13 procentpunten meer in vergelijking met het percentage jongens die zich niet kan ontspannen tijdens de schoolweek.

Ook tijdens het weekend kunnen meer jongens (88 %) dan meisjes (79 %) zich ontspannen, al kan de ruime meerderheid van beide groepen dit wel doen.

Tijdens de schoolweek is sociale media, chat en videobellen het middel bij uitstek ter ontspanning. 57 % van de jongeren ontspant zich hierdoor. Daarnaast gaat ook een groot deel van de jongeren, namelijk 54 %, graag naar buiten als ontspanning, gevolgd door 53 % van de jongeren die muziek beluisteren of spelen. Over de leeftijdsgroepen heen blijft sociale media, chatten en videobellen een constante. Jongeren van alle leeftijden kunnen hier duidelijk door ontspannen.

Ook tijdens het weekend is sociale media, chat en videobellen een belangrijke bron van ontspanning. 64 % van de jongeren zal zich op deze manier ook tijdens het weekend ontspannen. Naar buiten gaan is echter de favoriete activiteit ter ontspanning. 74 % van de jongeren gaat naar buiten om zich te ontspannen. 64 % spreekt met vrienden af.

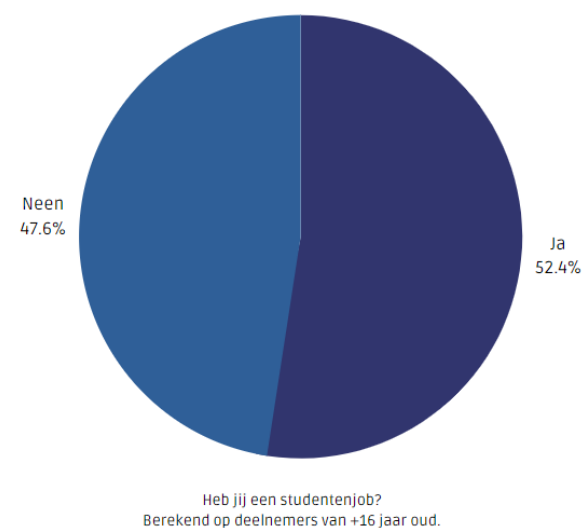
Opvallend is dat jongens, zowel tijdens de schoolweek als in het weekend, veel meer gamen dan meisjes. Bij meisjes zien we dan weer dat zij vaker dan jongens ontspannen door tijd door te brengen op sociale media. Muziek spelen en/of beluisteren is een constante die we zowel bij jongens als bij meisjes over alle leeftijdsgroepen heen, zien terugkomen als een belangrijke bron van ontspanning.

Studentenjobs

Van het aantal jongeren dat ouder is dan 16 jaar en dus een studentenjob mag uitoefenen, geeft iets meer dan de helft aan een vakantiejob te hebben. De andere 48 % doet geen vakantiejob. Het betreft dus slechts een heel kleine meerderheid die in het weekend of tijdens de vakanties een job uitoefent.

Van de jongeren die een studentenjob uitoefenen heeft de coronacrisis bij 38 % van deze jongeren geen invloed uitgeoefend op die job. Bij 20 % heeft de coronacrisis wel een negatieve invloed uitgeoefend op hun vakantiejob, bij 17 % heeft de coronacrisis een positieve invloed uitgeoefend op hun studentenjob.

Aan alle kinderen en jongeren (11 tot 18 jaar) werd gevraagd of zij zich zorgen maken over hun financiële situatie. Hierbij denken we aan hun eigen zakgeld, het gezinsinkomen, hun eigen inkomen via weekend- en vakantiewerk of andere zaken die zij zelf als financiële zorg bestempelen. 69 % van de deelnemers maakt zich geen zorgen over hun financiële situatie.

17% van de kinderen en jongeren doet dit wel.

“Ik hoop dat mijn mama en papa hun job niet verliezen en geld kunnen blijven verdienen. Ik vind het trouwens heel erg voor de gezinnen bij wie dit wel zo is.” (vrouw, 12 jaar)

“Omdat mijn ouders meer thuis zijn kopen we meer producten en verbruiken we meer elektriciteit en dit kost geld. Ik voel me daarom ook elke maand schuldig als ik om mijn maandgeld vraag, omdat ik bang ben dat we misschien in geldproblemen komen.” (vrouw, 13 jaar)

“Ik krijg soms niet veel zakgeld en kan dus niet goed leren hoe ik goed met geld moet omgaan. Dus wanneer ik nu eenmaal zakgeld heb, verspil ik het aan snoep of energie dranken.” (man, 14 jaar)

“Het was moeilijk om tijdens corona een job te vinden dus ik had al veel meer geld kunnen verdienen dan nu.” (vrouw, 18 jaar)

Enkele jongeren maken zich ook zorgen over hun mogelijke financiële situatie in de toekomst, dit ten gevolge van de coronacrisis.

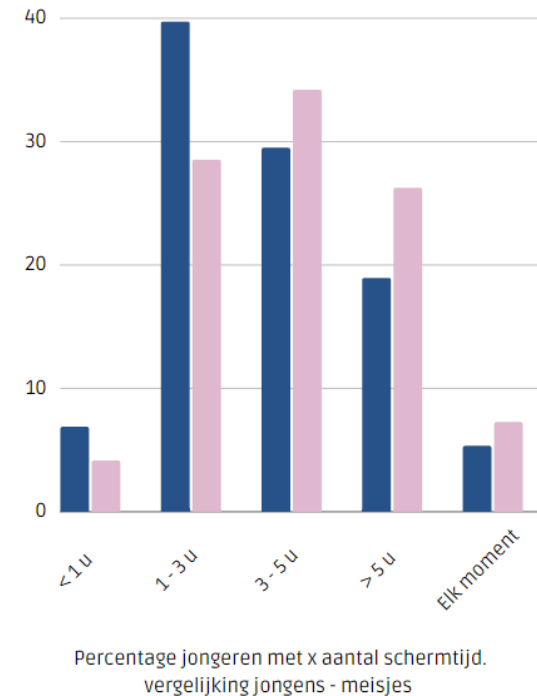
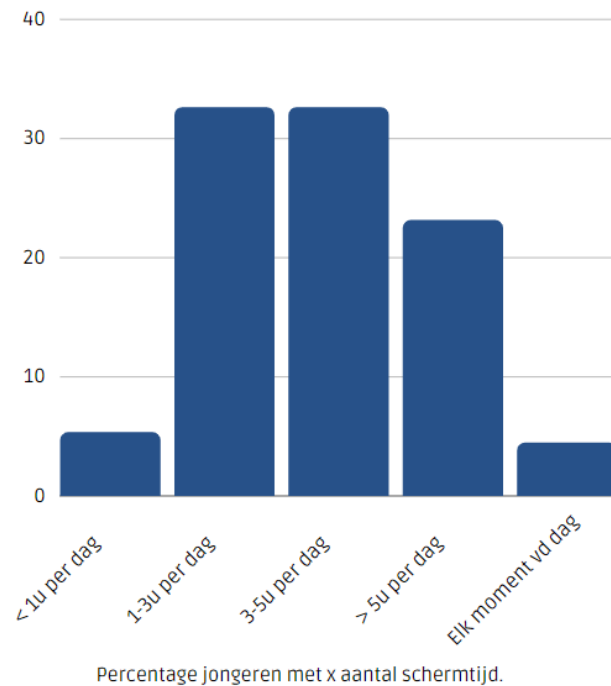
“Ik maak me niet echt zorgen over een financiële situatie over zakgeld of weekend- en vakantiegeld maar wel over hoe alles waarschijnlijk duurder gaat worden door de coronacrisis, bijvoorbeeld kleding, eten ...” (vrouw, 13 jaar)

4.3 Jongeren en digitale media

De coronacrisis maakte dat iedereen meer tijd thuis moest doorbrengen. Zelfs tijdens de schoolweek moesten kinderen en jongeren lange periodes thuis blijven om vanop afstand onderwijs te volgen. Onderstaand onderzochten wij hoeveel schermtijd de jongeren hadden de afgelopen drie maanden en of de coronacrisis volgens hen een impact had op de hoeveelheid schermtijd. Tot slot gingen we dieper in op sociale media. We stelden jongeren de vraag welke sociale media zij vooral gebruiken en waarom ze het al dan niet gebruiken.

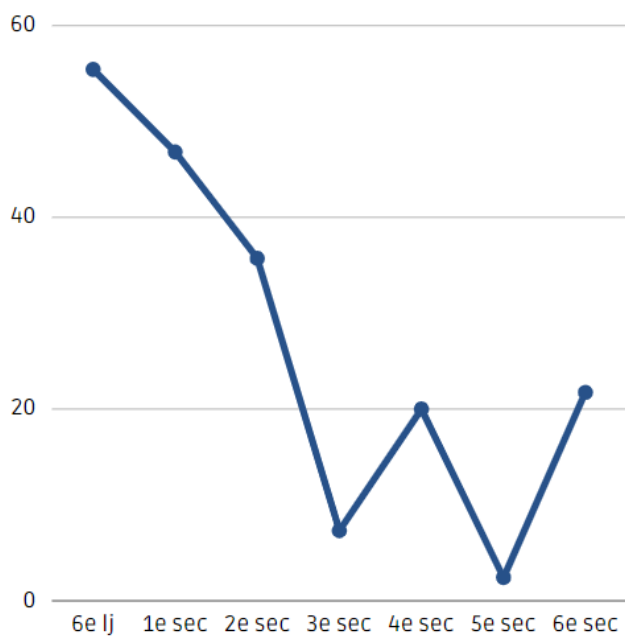
Schermtijd

We lieten de jongeren hun eigen hoeveelheid schermtijd inschatten. Onder schermtijd begrijpen we alle tijd die jongeren achter een digitaal scherm doorbrengen. Dit kan slaan op de computer, laptop, tablet, televisie, games, hun smartphone ...

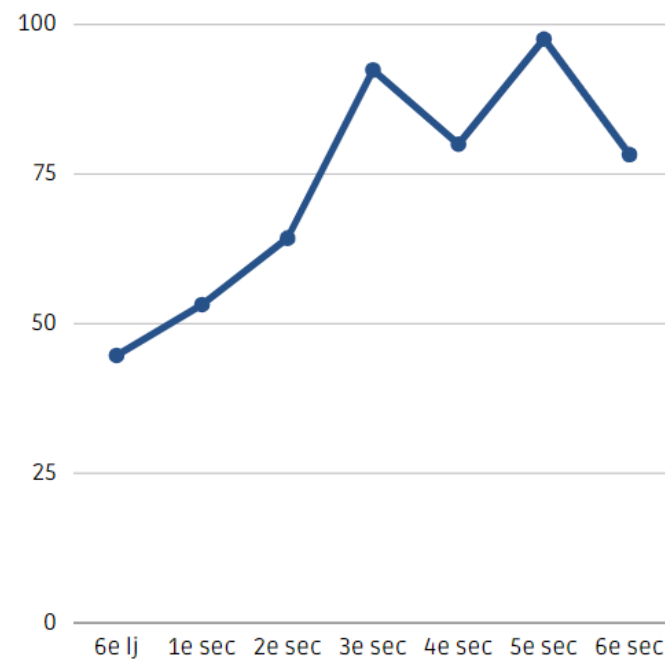

Ruim meer dan de helft van de jongeren (65 %) geeft aan gemiddeld één tot vijf uur per dag achter een scherm door te brengen. Meer specifiek zegt 33 % dat ze één tot drie uur per dag achter een scherm vertoeven. Een andere 33 % geeft aan drie tot vijf uur schermtijd te hebben. Nog eens 28 % van de jongeren zit meer dan vijf uur per dag achter een scherm.

Daarnaast zien we dat meisjes meer schermtijd hebben dan jongens. 67 % van de meisjes zit gemiddeld drie tot meer dan vijf uur per dag achter een scherm. Bij jongens is dit nog maar 54 %. Dit is een eigen inschatting van de schermtijd. We maken de nuance dat meisjes en jongens hun schermtijd mogelijks op een andere manier inschatten.

Percentage jongeren met 0 tot 3 uur schermtijd per dag.

Percentage jongeren met 3 tot + 5 uur schermtijd per dag.

We merken op dat, hoe ouder de jongeren worden, hoe meer tijd ze doorbrengen achter een scherm. Waar meer dan de helft van de 11 tot 12 jarigen nog maar nul tot drie uur per dag achter een scherm doorbrengt, is dat bij de 15- tot 16-jarigen nog slechts 7,32 %. Uit de cijfers blijkt dat jongeren uit het vijfde middelbaar het meeste tijd achter een scherm doorbrengen.

68 % van de deelnemers geeft aan dat zijn of haar schermtijd is toegenomen ten gevolge van de coronacrisis. Slechts bij 4 % is de schermtijd afgenomen. 28 % geeft aan dat zijn of haar schermtijd gelijk is gebleven, ondanks de coronacrisis. Uit de reacties merken we dat het afstandsonderwijs hier een bepalende factor in is.

“Doordat we online les moesten volgen zaten we bijna heel de dag achter de computer. En nu voor het studeren ook omdat er veel documenten van school online staan.” (vrouw, 17 jaar)

“Toen we thuis les moesten volgen konden we zeer gemakkelijk onze schermen nemen en gewoon kijken.” (vrouw, 12 jaar)

Andere jongeren grepen dan weer naar een scherm uit verveling of om even niet aan de coronacrisis te moeten denken.

“we konden niet naar buiten of afspreken dus dan grijp je naar je GSM...” (vrouw, 15 jaar)

“Tijdens de lockdown kon ik niets anders doen dan gamen, Netflix kijken ... dus ben ik verslaafd aan geraakt.” (man, 14 jaar)

“Mijn schermtijd is massa’s toegenomen omdat ik het gevoel heb dat ik op sociale media even kan ontsnappen van de realiteit.” (vrouw, 13 jaar)

“Ik denk dat ze nog wel best hetzelfde is gebleven. Dat is ook omdat ik nieuwe hobby’s heb zoals koken.” (vrouw, 11 jaar)

Bij de vraag hoe jongeren hoe tevreden jongeren zijn met hun eigen schermtijd, scoren zij hun schermtijd met een zeven op tien.

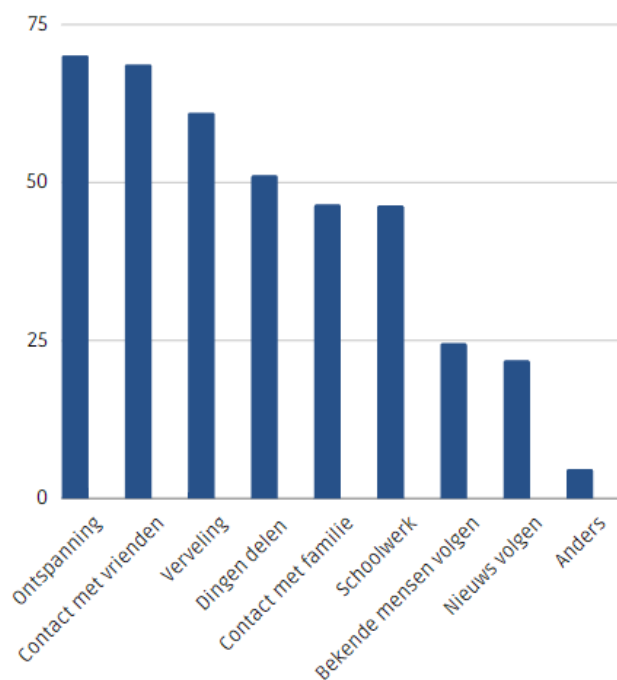
Sociale media

Eerder in de onderzoeksresultaten merkten we op dat sociale media, chat en videobellen een belangrijke vorm van ontspanning is voor de jongeren. In de schoolweek grijpt 57 % van de jongeren naar sociale media, chat en videobellen als middel tot ontspanning. In het weekend loopt dit aantal zelfs op tot 64 % van de jongeren.

Tiktok is bij uitstek het meest populaire sociale medium, gevolgd door Snapchat en Youtube. Instagram wordt ook vaak gebruikt, al geeft 24 % van de jongeren aan geen instagram-account te hebben. Whatsapp is de vijfde meest gebruikte app. Facebook en Twitter bengelen achteraan het rijtje en worden steeds minder gebruikt door jongeren. 57 % van de jongeren heeft géén Facebook-account en 80 % van de jongeren brengt geen tijd door op Twitter.

Bovenstaande sociale media zijn de meest gebruikte onder de kinderen en jongeren. 34 % geeft aan nog andere sociale media te gebruiken, zoals: Spotify, Discord, Messenger, Netflix, Pinterest ...

Waarvoor gebruikten jongeren sociale media de afgelopen 3 maanden?

70 % van de jongeren gebruikt sociale media voornamelijk omdat het hen ontspant, al geeft ook 61 % van de jongeren aan dat men de afgelopen drie maanden vaak uit verveling op sociale media ging zitten. 68 % van de jongeren gebruikte sociale media de afgelopen drie maanden om contact te houden met (oude) vrienden. Slechts 1 % van de jongeren geeft aan geen sociale media te gebruiken. Andere redenen om tijd op sociale media door te brengen zijn: muziek luisteren, gamen, video's kijken, knutselen, nieuwsbrieven lezen ... We merken geen verschil op tussen de beweegredenen van jongens en meisjes.

Iets meer dan de helft van de jongeren geeft aan dat sociale media altijd of soms een invloed uitoefent op hoe men zich voelt. Bij 35,51 % van de jongeren is dit nooit het geval. Het valt op dat sociale media een veel grotere invloed heeft op het gevoel van meisjes, dan dat van jongens. Maar liefst 64 % van de meisjes geeft aan dat sociale media (soms) invloed heeft op hoe ze zich voelen. Bij jongens ligt dit aantal veel lager,

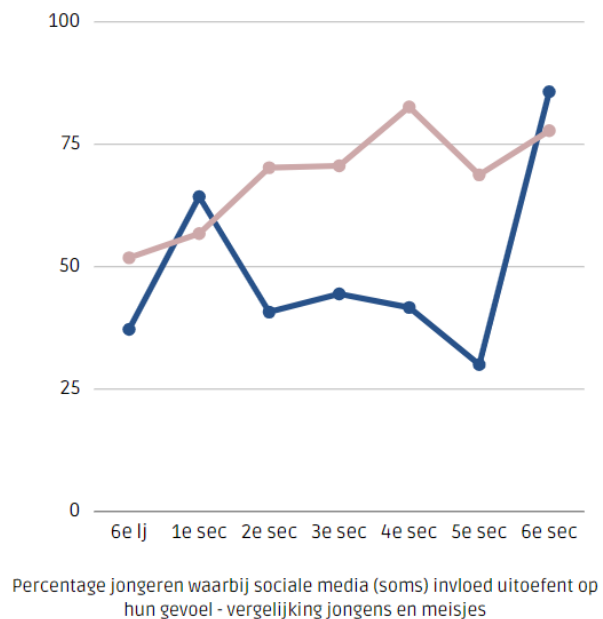
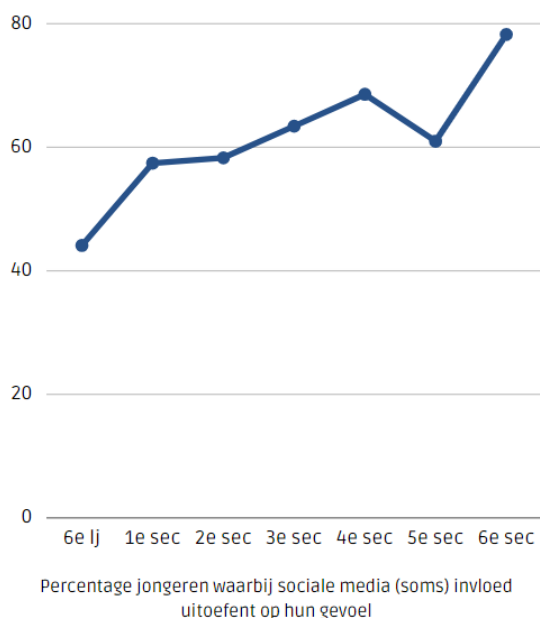
namelijk 48 %. Bijna de helft van de jongens geeft zelfs aan dat sociale media nooit invloed uitoefent op hoe ze zich voelen. Bij meisjes is het slechts 25 % die aangeeft dat sociale media hun gevoel nooit beïnvloedt. Wanneer sociale media een invloed uitoefent op hoe de jongeren zich voelen, heeft dit vaak te maken met schoonheidsidealen die ze terugzien op sociale media of doordat zij het gevoel hebben zaken te missen doordat anderen op sociale media precies steeds leuke bezigheden hebben.

“Mensen posten alleen de leuke kanten van hun leven waardoor je denkt dat jouw leven saai is.” (vrouw, 15 jaar)

“Geeft een vertekend beeld van een schoonheidsideaal dus ik voel mij door sociale media lelijk.” (vrouw, 15 jaar)

“Instagram staat vol van de perfecte meisjes met platte buiken, zonder acné, met de perfecte heupen, kont en borsten. Daar word ik soms super onzeker van.” (vrouw, 13 jaar)

Verder blijkt ook dat de invloed van sociale media op het gevoel van jongeren stijgt naarmate de jongeren ouder worden. 44 % van de jongeren uit het zesde leerjaar geeft aan dat sociale media hun gevoel (soms) beïnvloedt. Bij jongeren uit het zesde middelbaar is dit maar liefst bij 78 % van de jongeren zo. Dit is een hele sterke stijging en ligt bij jongens zelfs hoger dan bij meisjes.

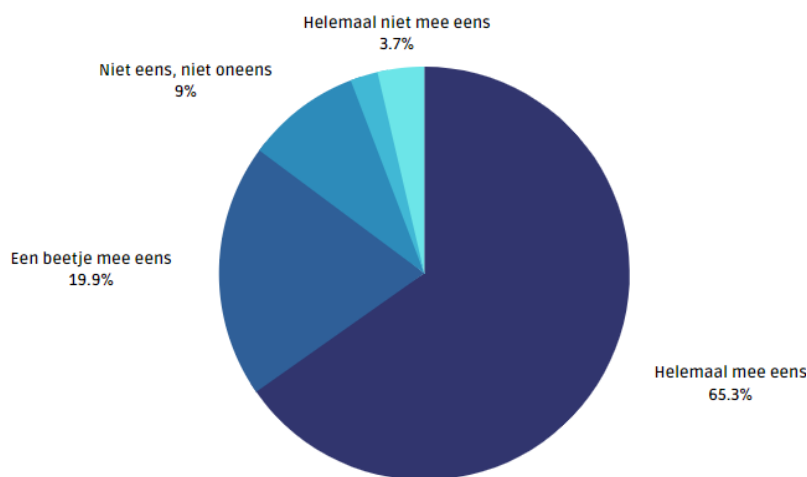

4.4 Inspraak en informatie

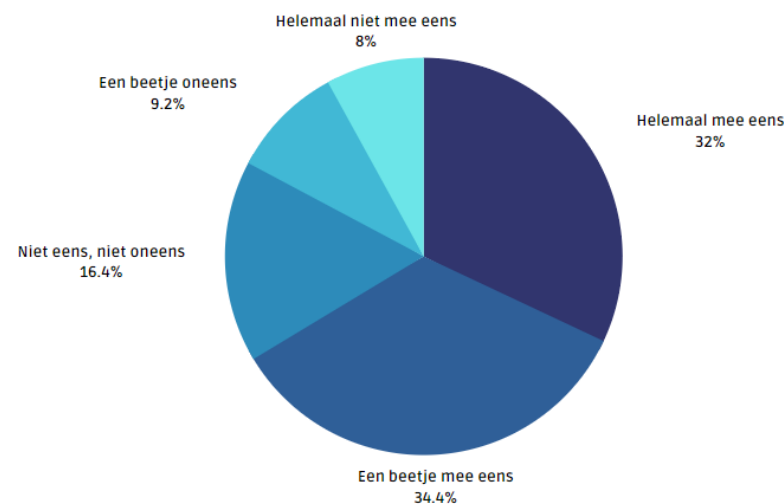
Tijdens de coronacrisis werd meer dan eens geroepen dat kinderen en jongeren de vergeten doelgroep waren. Zeker de eerste lockdown was een zware periode waarin maar weinig rekening werd gehouden met onze jongere generatie. Hoe hebben zij de coronacrisis ervaren qua inspraak en informatie? Hebben zij (on)voldoende hun mening kunnen geven? Hebben zij het nieuws gevolgd? In onderstaand stukje kom je meer te weten over de ervaringen van kinderen en jongeren op vlak van inspraak en informatie, gedurende de coronacrisis.

Op de plaats waar kinderen en jongeren wonen kan de grote meerderheid (85 %) onder hen (soms) zijn of haar mening over het coronavirus en de coronamaatregelen geven. Slechts 6 % kan dit helemaal niet. 75 % van de jongeren geeft aan dat er op de plaats waar ze wonen ook effectief naar hen wordt geluisterd wat betreft de coronamaatregelen en het opvolgen ervan. 12 % van de jongeren geeft aan dat er niet naar hen wordt geluisterd als het over de coronamaatregelen gaat. We merken hierbij op dat er op de plaats waar jongeren wonen, niet steeds naar hen geluisterd wordt wanneer ze hun mening geven. Daarbij komt dat 30 % van de jongeren aangeeft dat er op de plaats waar ze wonen regelmatig discussie is over corona en de maatregelen. 49 % van de jongeren zegt dat er bij hen weinig tot geen discussie is over corona en de maatregelen.

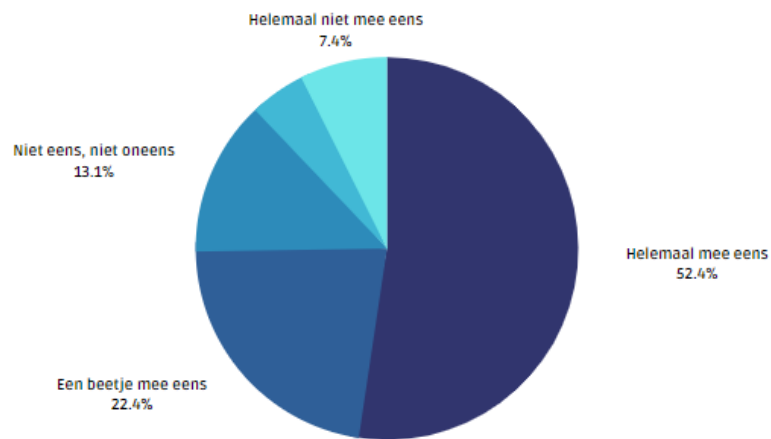
Ook op school wordt er volgens 66 % van de jongeren voldoende geluisterd naar hun mening wanneer het over corona en de coronamaatregelen gaat. 17 % van de jongeren vindt dat de school onvoldoende naar hen luistert.

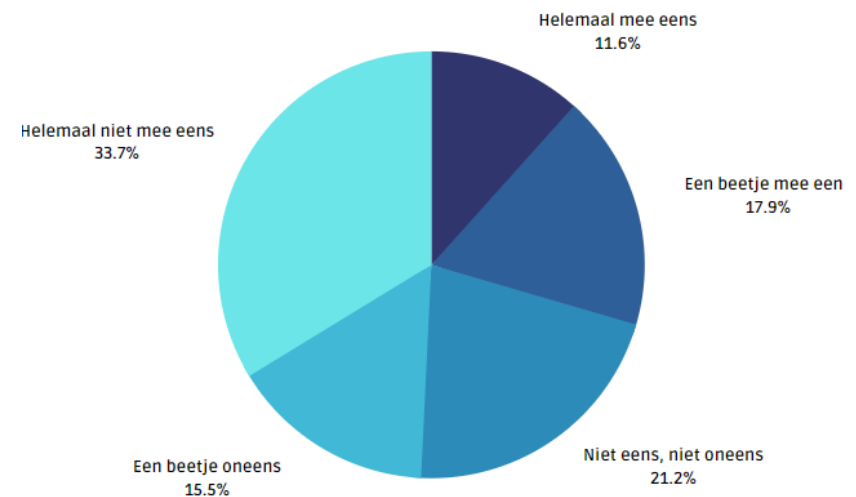
Ik kan op de plaats waar ik woon mijn mening geven over het coronavirus en de coronamaatregelen.

Op school wordt er geluisterd naar mijn mening over het coronavirus en de coronamaatregelen.

Ik heb het gevoel dat er op de plaats waar ik woon naar mij wordt geluisterd wat betreft de coronamaatregelen en het opvolgen ervan.

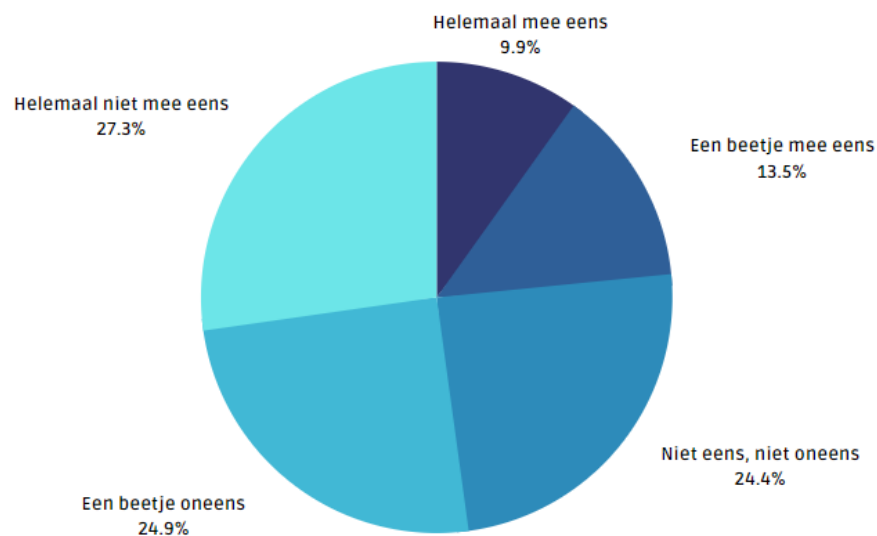

Waar ik woon is er vaak discussie over corona en de maatregelen.

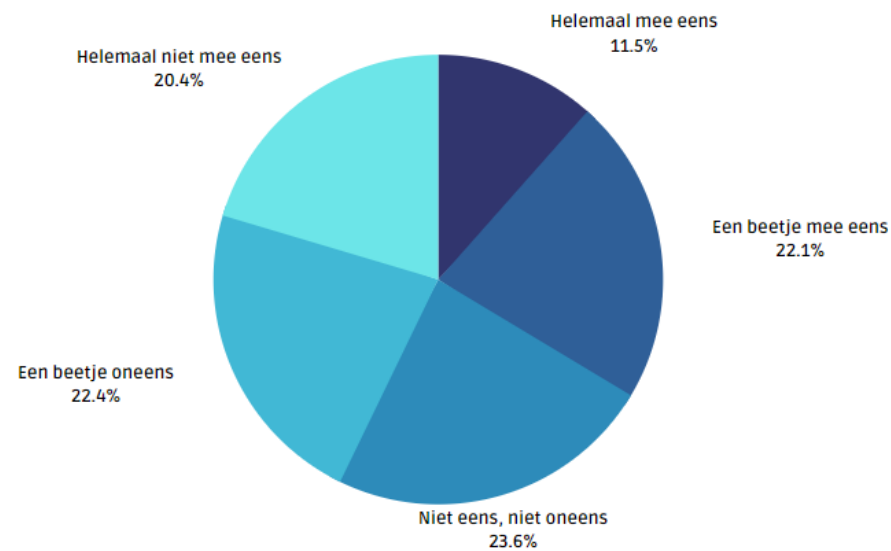
Wanneer het echter over de politiek gaat, vindt slechts 23 % van de jongeren dat er voldoende naar hen wordt geluisterd wat betreft corona en coronamaatregelen. De meerderheid, namelijk 52 % van de jongeren, vindt dat de politiek niet voldoende heeft geluisterd naar de jongeren. We specificeren hier niet over welk bestuurlijk niveau het gaat. Jongeren zijn vrij om 'politiek' te interpreteren.

Naast het gegeven dat de meerderheid van de jongeren vindt dat de politiek onvoldoende naar hen geluisterd heeft, vindt ook 43 % van de jongeren dat de politiek geen of weinig rekening heeft gehouden met het welzijn van de jongeren. Slechts 34 % van de jongeren vindt dat de politiek wel voldoende rekening heeft gehouden met het welzijn van de jongeren gedurende de coronacrisis.

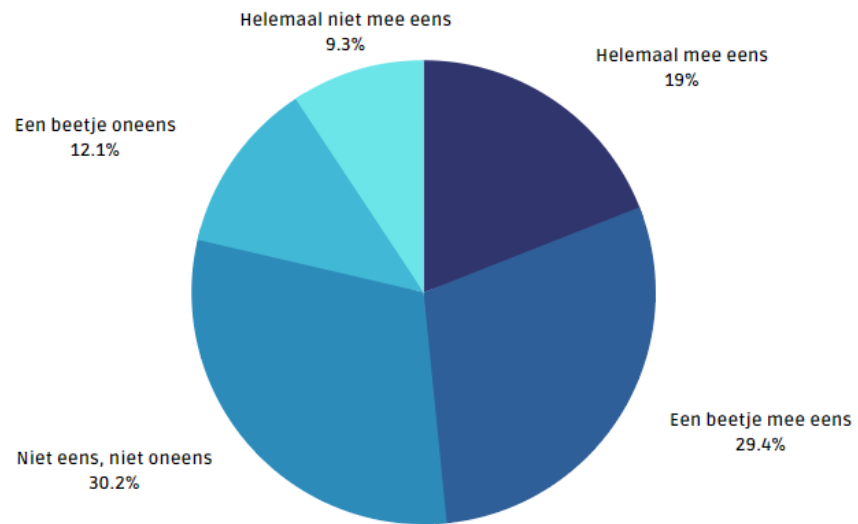
In tegenstelling tot het eerder beperkte gevoel van inspraak bij veel jongeren, voelen de meeste zich wel voldoende geïnformeerd over corona en de maatregelen. 59 % van de jongeren geeft aan voldoende geïnformeerd te zijn. 21 % van de jongeren voelt zich niet of te weinig geïnformeerd over corona en de coronamaatregelen. Wanneer het nieuws over corona de jongeren bereikt, gelooft 48 % onder hen de nieuwsberichten. 21,4 % van de jongeren gelooft de nieuwsberichten rond corona niet.

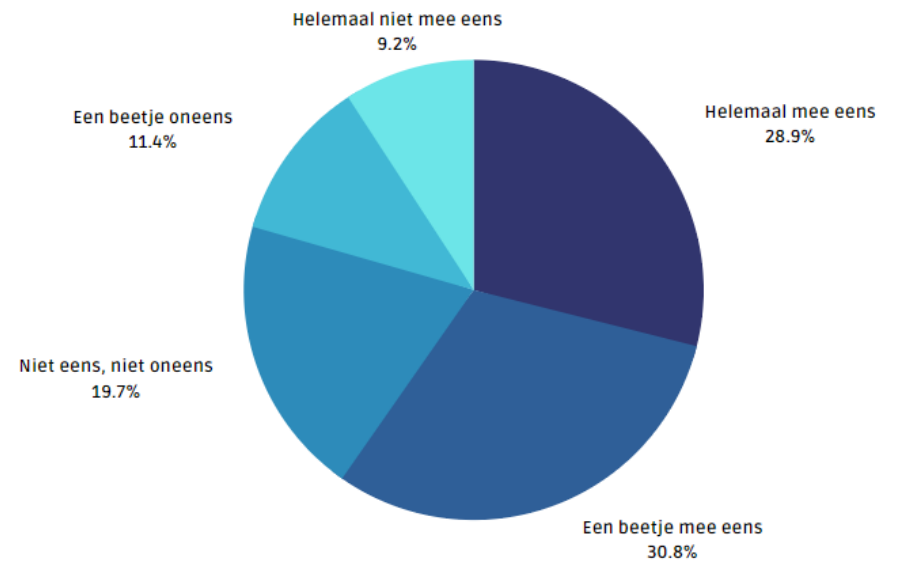
Ik heb het gevoel dat de politiek voldoende naar de jongeren luistert wat betreft corona en de maatregelen.

Ik heb het gevoel dat de politiek rekening houdt met het welzijn van de jongeren.

Ik geloof de nieuwsberichten rond corona.

Ik voel mij voldoende geïnformeerd over corona en de maatregelen.

4.5 De toekomst

Op het moment van de bevraging, begin juni 2021, stonden enkele belangrijke versoepelingen van de coronamaatregelen voor de deur. De federale regering kondigde eerder al aan dat we door middel van een zomerplan in vier stappen zouden terugkeren naar een normaler leven. Vanaf 9 juni zou de horeca langer mogen open blijven, worden feesten mondjesmaat weer mogelijk, mogen we terug naar de cinema, pretparken en subtropische zwembaden ... De zomer zag er veelbelovend uit. De vaccinatiecampagne draaide op volle toeren en de zomervakantie piept vanachter het hoekje. Tijd om na te gaan hoe jongeren naar de verre en nabije toekomst kijken, na een lange periode van beperkingen.

Wanneer we jongeren de vrijheid geven om na te denken over een leven zonder corona en de coronamaatregelen, voelen we meteen vurig enthousiasme in de reacties. 560 deelnemers lieten ons weten wat zij als eerste zouden doen wanneer corona en alle maatregelen verdwijnen. 1/3^e van de deelnemers zou opnieuw meer in contact komen met hun vrienden. Afspreken met vrienden, maar ook samen feesten staat bovenaan de agenda van veel jongeren.

“Ik zou een supergroot feest geven met al mijn vrienden!”
(vrouw, 12 jaar)

“Ik zou een slaapfeestje geven met al mijn vrienden!” (vrouw,
12 jaar)

“Met vrienden veel meer afspreken en alles doen wat je niet meer kon doen door corona.” (vrouw, 13 jaar)

“Ik zou afspreken met mijn beste vrienden die ik tijdens corona niet meer heb gezien.” (vrouw, 13 jaar)

Een groot deel van de jongeren kijkt er naar uit terug te feesten. Dit kan onder de vorm van een familiefeest, een fuif, een festival, naar een optreden gaan ...

“Een groot feest organiseren voor familie en vrienden.” (vrouw, 15 jaar)

“Een groot feest geven met de familie om alle gemiste verjaardagen te vieren.” (vrouw, 18 jaar)

“Een slaapfeestje organiseren met mijn vrienden en een groot feest organiseren in de tuin samen met familie en vrienden.” (vrouw, 11 jaar)

“Met alle vriendinnen uitgaan in de stad.” (vrouw, 14 jaar)

Nog een groot deel van de jongeren die een reactie achterlieten, wil graag terug meer afspreken met familie. Het gaat vooral over de grootouders die ze terug willen bezoeken, familiefeestjes inhalen, op reis gaan met familie en andere uitstappen doen.

“Grootouders bezoeken zonder bang te zijn dat ik ze ga besmetten.” (vrouw, 15 jaar)

“Afspreken met familie voor achterstallige familiefeesten in te halen.” (man, 18 jaar)

“Op reis gaan met heel de familie.” (man, 13 jaar)

“Naar familie en vrienden die ik al een tijd niet meer heb gezien.” (vrouw, 11 jaar)

“Naar mijn oma gaan en een grote knuffel geven!” (vrouw, 11 jaar)

Op reis gaan staat bij een groot deel van de jongeren ook hoog op het verlanglijstje. Dit kan gaan over een plezierreis naar een warm land, maar ook over een reis naar het moederland om familie te bezoeken.

“Reizen naar een ver, warm land.” (vrouw, 16 jaar)

“Op reis naar een ver land met vrienden en mondkmaskers wegdoen.” (vrouw, 12 jaar)

“Naar mijn moederland gaan.” (13 jaar)

Wanneer corona en de coronamaatregelen zullen verdwijnen, gaan veel jongeren zich haasten om hun mondkmaskers definitief op te bergen. Dat valt te merken aan bijna 9 % van alle reacties.

“Mijn mondkmaskers verbranden en naar de winkel gaan zonder mondkmasker.” (man, 13 jaar)

“Mijn mondkmasker in de vuilnisbak gooien of begraven.” (vrouw, 12 jaar)

“Naar de voetbal gaan en met vrienden afspreken zonder mondkmasker.” (man, 13 jaar)

“Alle mondmaskers in een vuurschaal gooien en er dan een dansje rond doen.” (man, 11 jaar)

“Meer met vrienden afspreken, feestjes, concerten ... maar vooral mijn mondmasker afdoen.” (vrouw, 13 jaar)

Tot slot kijken verschillende jongeren ook uit naar opnieuw knuffelen, een pretpark bezoeken, opnieuw op restaurant gaan, terug sporten, winkelen en andere uitstappen maken zoals naar de cinema gaan. Enkelen onder hen willen verder gaan zoals het nu is. Zij missen niet veel door de coronamaatregelen. Anderen gaan de tijd nemen om na te denken en te bezinnen over hetgeen zij willen na de coronacrisis.

“Iedereen knuffelen wie ik lief heb buiten mijn huis.” (vrouw, 14 jaar)

“Gewoon verder doen wat ik nu al doe. Het is niet zo speciaal want ik ga niet zo graag uit.” (vrouw, 19 jaar)

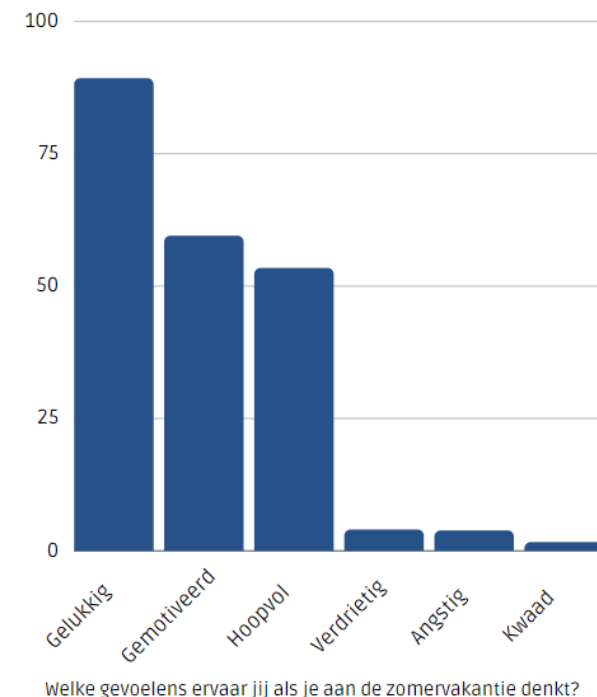
“Weer elke week gaan eten.” (vrouw, 14 jaar)

“Met veel vrienden samenkomen, naar een pretpark en cinema gaan en alle restaurants bezoeken!” (vrouw, 17 jaar)

“Ik zou eerst en vooral alle mondmaskers weggooien en op uitstap gaan en een restaurant bezoeken.” (vrouw, 12 jaar)

“Terug met vrienden gaan zwemmen.” (man 14 jaar)

Uit de reacties merken we enthousiasme voor de periode ‘na’ de coronacrisis bij de jongeren. Dat zien we ook terugkomen wanneer we de vraag stelden welke gevoelens ze ervaren als ze aan de zomervakantie denken. Opvallend hierbij zijn de overwegend positieve emoties en gevoelens die de jongeren ervaren wanneer ze aan de zomervakantie denken. Maar liefst 89 % onder hen wordt gelukkig van deze gedachte. 59 % voelt zich gemotiveerd en 53 % voelt zich hoopvol. Dat meer dan de helft van de jongeren zich hoopvol voelt bij de gedachten aan de zomervakantie is opvallend. Wanneer we eerder in de bevraging peilden naar de emoties en gevoelens die hun algemeen gevoel van welzijn het beste omschrijven, gaf slechts 15 % aan zich hoopvol te voelen. Dat is maar liefst 38 procentpunten minder dan het aantal jongeren dat zich hoopvol voelt wanneer er aan de zomervakantie wordt gedacht. De positieve gevoelens bij de gedachte aan de zomervakantie, komen regelmatig voort uit het feit dat de leerlingen even niet aan school en schoolwerk moeten denken. Het voorbije schooljaar bracht duidelijk stress met zich mee. Daarnaast leggen veel jongeren de link

tussen de zomervakantie en de versoepeling van de coronamaatregelen. Ze kijken ernaar uit om hun sociale activiteiten met vrienden en familie te hervatten.

“Als ik aan de zomervakantie denk dan voel ik mij direct gelukkig omdat ik dan leuke dingen kan doen.” (vrouw, 12 jaar)

“De vakantie wordt echt leuk! De maatregelen zijn beperkt dus ik ga veel afspreken met mijn vrienden.” (vrouw, 12 jaar)

“De zomervakantie is iets waar ik altijd naar uitkijk en zo kan ik ook mijn vrienden en familie uit andere landen nog eens zien. De zomervakantie is een grotere vakantie waar je je ook langer aan een stuk kunt ontspannen. Ikzelf voel me altijd veel gelukkiger in de zomervakantie dan op school of in andere vakanties.” (14 jaar)

“Ik ga heel blij zijn als het schooljaar gedaan is omdat het heel stressvol is.” (vrouw, 14 jaar)

“Ik ben gewoon blij dat we dan weer even kunnen ontspannen na dit lastige jaar en ik hoop dat we weer kunnen afspreken.” (vrouw, 14 jaar)

Amper 2 % van de jongeren voelt zich kwaad wanneer ze aan de zomervakantie denken. 4 % voelt zich bang en nog eens 4 % voelt zich verdrietig. Uit de reacties blijkt dat de gevoelens van angst vaak gerelateerd zijn aan het coronavirus en de coronamaatregelen. Het is duidelijk dat slechts een minderheid van de jongeren negatieve gevoelens als boosheid, angst en verdriet ervaart bij de gedachte aan de zomervakantie.

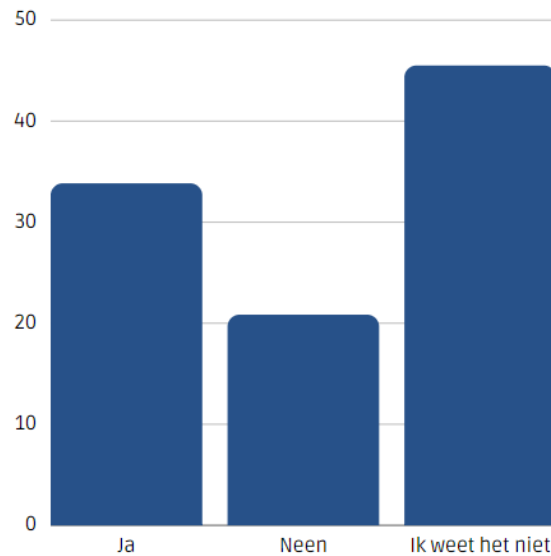
“Ik ben bang dat er bijna niks gaat kunnen doorgaan en dat we gewoon thuis moeten blijven.” (vrouw, 12 jaar)

“Ik ben een beetje bang omdat ik niet weet hoe de zomervakantie gaat verlopen.” (vrouw, 11 jaar)

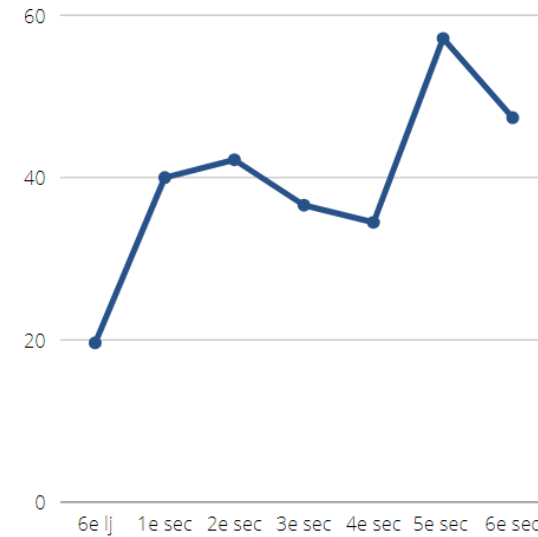
Ondanks de overwegend positieve gevoelens bij het denken aan de zomervakantie, zien niet alle jongeren de toekomst rooskleurig in. Gemiddeld scoren jongeren de toekomst met betrekking tot corona met een zes op tien. We zien in dit cijfer dat de meisjes de toekomst minder rooskleurig inzien dan jongens. Meisjes scoren de toekomst gemiddeld met een zes op tien, waar jongens een zeven op tien geven.

Duid op een schaal (op 10) aan hoe jij de toekomst ziet met betrekking tot corona.

Zal corona volgens jou invloed hebben op je eigen toekomst?

Percentage jongeren dat denkt dat corona invloed zal hebben op hun eigen toekomst

34 % van de jongeren is ervan overtuigd dat corona een invloed zal hebben op hun toekomst. Uit dit cijfer kunnen we echter niet afleiden of hun toekomst eerder in de positieve of negatieve zin is beïnvloed. 21 % van de jongeren denkt niet dat corona een invloed zal hebben op hun eigen toekomst. 45 % laat de bal in het midden en weet het niet. We merken op dat hoe ouder de jongeren worden, hoe meer zij denken dat corona een invloed zal hebben op hun toekomst. We zien vooral een significante stijging van de leerlingen van het zesde leerjaar naar deze van het eerste middelbaar. Waar slechts 19 % van de leerlingen van het zesde leerjaar denkt dat corona een invloed zal hebben op hun eigen toekomst, denkt 40 % van de leerlingen uit het eerste middelbaar dit.

Uit de reacties blijkt dat veel jongeren denken dat we op een andere manier contacten zullen aangaan met andere mensen. Zo vermoeden zij dat wij altijd afstand zullen blijven houden en dat mondkapjes het beeld zullen blijven domineren. Andere jongeren verloren mensen door corona en geven daarom aan dat de toekomst nooit meer hetzelfde zal zijn.

“Ik ga meer afstand nemen van mensen. Ik ben snel vies van dingen.” (vrouw, 19 jaar)

“Ik heb een vriend verloren en daar zag ik echt mijn toekomst mee.” (vrouw, 19 jaar)

“Het heeft de mentaliteit van iedereen permanent veranderd. Iedereen zal blijven zijn handen wassen, afstand houden en ook het kussen en knuffelen doet men niet meer.” (vrouw, 17 jaar)

Ook school wordt in veel reacties aangehaald. Enerzijds hebben de schoolresultaten geleden onder de coronacrisis, anderzijds denken enkele jongeren dat afstandsonderwijs de norm zal worden. Beide zaken zijn voor de jongeren bepalend voor hun toekomst én zijn het gevolg van de coronacrisis. Nog andere jongeren zijn bang dat de angst voor besmettingen en de vele hygiënische maatregelen zullen blijven.

“Door het afstandsonderwijs zijn mijn punten gezakt dus dat heeft een invloed op mijn studies van later.” (vrouw, 14 jaar)

“Meer dan één jaar thuisonderwijs heeft sowieso invloed op ons mentaal welzijn en onze sociale vaardigheden en ik denk dat jongeren wel blijvende schade hebben opgelopen hierdoor.” (vrouw, 16 jaar)

Enkele jongeren geven ook aan dat corona hun toekomst in de positieve zin heeft beïnvloed. 30 % van de deelnemers geeft aan dat zij zich geen zorgen maken wanneer ze over de toekomst nadenken. Sommigen onder hen hebben nog niet nagedacht over de toekomst, anderen proberen positief te zijn en willen zich daarom geen zorgen maken.

“Er is veel meer technologie gekomen door de corona. Voor de scholen en de universiteiten vind ik dat zeer positief.” (vrouw, 13 jaar)

Helaas maakt een groot deel van de jongeren zich wel zorgen wanneer ze aan de toekomst denken. Deze zorgen gaan onder andere over de coronacrisis en de maatregelen die gedurende deze periode zijn ontstaan. Er wordt gevreesd dat de maatregelen en beperkingen nooit zullen verdwijnen.

“Dat we nog altijd voorzichtig zullen moeten zijn, dat corona het nieuwe normaal wordt.” (vrouw, 18 jaar)

“Dat het in de toekomst niet meer hetzelfde gaat zijn en dat mensen ofwel te dicht bij je gaan willen komen of helemaal niet in contact met je willen komen.” (vrouw, 14 jaar)

“Dat we nooit meer met iedereen gaan mogen knuffelen en dichtbij komen.” (vrouw, 16 jaar)

“Dat corona niet verdwijnt en dat mijn kinderen moeten opgroeien met beperkte dingen om te doen.” (vrouw, 14 jaar)

Anderen maken zich dan weer zorgen over school. Jongeren zijn bang dat ze later niet voldoende geld gaan verdienen, dat ze geen eigen huis zullen kunnen kopen of dat ze gewoonweg niet financieel zullen rondkomen.

“Dat ik geen huis zal kunnen betalen later.” (vrouw, 15 jaar)

“Dat alles duurder zal worden.” (vrouw, 12 jaar)

Naast de zorgen over hun financiële toestand van later, maken ze zich ook zorgen over hun toekomstige job. Uit reacties blijkt dat veel jongeren niet weten welk werk ze later moeten doen en of ze een goed betaalde baan gaan vinden.

“Op vlak van werk vooral. Nu zijn veel mensen werkloos en misschien in de toekomst ook. We zullen andere manieren van werken moeten uitvinden en uitproberen.” (14 jaar)

Tot slot maken nog andere jongeren zich zorgen over hun toekomst in het algemeen. De zorgen richten zich op het welzijn van zichzelf of van hun leeftijdsgenoten, ze maken zich zorgen over vrienden en familie, hun vrije tijd en reizen. Daarnaast zijn er ook zorgen over maatschappelijke problemen, het klimaat, de volksgezondheid en de economie.

“Ik maak me zorgen over het klimaat en het milieu.” (vrouw, 13 jaar)

“Eenzaamheid. Wie en hoe nog iemand leren kennen?” (vrouw, 19 jaar)

“Zou ik een leuke en mooie toekomst hebben?” (man, 12 jaar)

“Over een goede toekomst, genoeg geld, gezonde kinderen en een goede vrouw.” (man, 12 jaar)

“Dat ik voor alles ga falen en niks goed ga doen.” (vrouw, 13 jaar)

“Ouder worden en vrienden kwijtraken.” (vrouw, 12 jaar)

Belangrijkste bevindingen

Leeftijd en geslacht zijn bepalende variabelen voor de impact van Corona op het welzijnsgevoel

- Jongeren uit het 4^e en 5^e secundair ervaren een grotere impact van de Coronacrisis op hun gevoel van welzijn.
- Meisjes ervaren een grotere impact op hun welzijnsgevoel.

We merken een sterke relatie tussen stress en het welzijnsgevoel op bij kinderen en jongeren.

Naar mate de leeftijd van de jongeren stijgt, stijgt ook het stressniveau en daalt het welzijnsgevoel. We moeten ons hierbij de vraag stellen: wat is de oorzaak en wat is het gevolg?

School is een bepalende factor in het welzijnsgevoel van jongeren. Het bezorgt jongeren veel stress, ook los van coronacrisis.

Kinderen en jongeren zijn vaak bezig met 'grotmensen-zorgen': werk, betalingsproblemen, de verre toekomst ...

De impact van sociale media is groot, en stijgt met de leeftijd.

Het grootste deel van de jongeren is bezig met corona en ervaart er (positieve/negatieve) impact van op hun leven en welzijnsgevoel.

De vrije tijd van jongeren bestaat vooral uit sociale media en schermtijd. De extra schermtijd bij afstandsonderwijs kwam er bovenop.

Conclusie

Het onderzoek van Wel Doeners peilt naar het welzijn van kinderen en jongeren tijdens de coronapandemie. De bevraging werd afgenomen in juni 2019, 15 maanden na de start de pandemie en de eerste lockdown. De onderzoeksresultaten zijn op te delen in zes categorieën die elk op hun beurt meer vertellen over het welzijn van kinderen en jongeren.

De eerste categorie benoemen we als **“fit in je hoofd”**. We focussen ons hierbij specifiek op het gevoel van welzijn van de kinderen en jongeren. Kinderen en jongeren scoren hun eigen gevoel van welzijn met een 7/10, dit zowel voor als na de coronacrisis (juni 2019). We stellen hierbij vast dat het welzijn van kinderen en jongeren niet achteruit is gegaan tijdens de coronacrisis. Deze cijfers liggen in de lijn van eerder onderzoek in Vlaanderen (Kenniscentrum Kinderrechten, 2021). Ook zien we dat meisjes zich minder goed in hun vel voelen dan jongens. Deze trend komt opnieuw terug in eerder onderzoek van de jeugddienst van Sint-Niklaas (Kenniscentrum Kinderrechten, 2021). Opvallend is dat een heel grote groep kinderen en jongeren zich verveeld hebben tijdens de coronacrisis. Dat is ook een opvallende vaststelling in allerhande andere onderzoeken (Kenniscentrum Kinderrechten, 2021). Wel Doeners toont ook dat jongeren zich anno 2021 vermoeid voelen. In ander onderzoek zien we gevoelens van vermoeidheid vooral opkomen vanaf de herfstvakantie 2020 (Kenniscentrum Kinderrechten, 2021).

Ook stress heeft een grote, belangrijke invloed op het gevoel van welzijn. Meisjes ervaren duidelijk meer stress dan jongens. Dit staat mogelijks in verband met het lagere gevoel van welzijn bij meisjes. De stress die de jongeren ervaren zijn voor het grootste deel gerelateerd aan school en schoolwerk. Uit de onderzoeksresultaten blijkt ook dat het stressniveau stijgt naarmate de jongeren ouder worden. Waar het percentage jongeren die stress ervaren stijgt naarmate de leeftijd vordert, daalt het niveau van geluk met de leeftijd. Dit kan opnieuw wijzen op een verband tussen stress en het gevoel van welzijn die kinderen en jongeren ervaren. Onderzoek van Jong Kortrijk Spreekt (2020) toont ook aan dat oudere jongeren zich minder gelukkig voelen. Vooral vanaf 16 jaar daalt het gevoel van welzijn. We moeten ons hierbij wel de vraag durven stellen wat de oorzaak en wat het gevolg is. Daalt het welzijn van de jongeren omdat er stress ervaren wordt of krijgen jongeren stress omdat ze zich niet goed voelen? Hierrond kan verdiepend onderzoek gebeuren.

Als tweede categorie hebben we jongeren bevraagd over hun **vrijtijdsbeleving** gedurende de coronacrisis. Het is duidelijk dat kinderen en jongeren zich in het weekend veel beter kunnen ontspannen dan tijdens de schoolweek. Opnieuw zien we dat oudere jongeren zich minder goed kunnen ontspannen dan jongere kinderen en jongeren. Uit de opmerkingen die jongeren meegeven, merken we op dat dit regelmatig samenhangt met het vele schoolwerk en stress die erbij komt kijken. Wanneer we kijken naar de vrijetijdsinvulling van kinderen en jongeren zien we dat kinderen en jongeren voornamelijk sociale media gebruiken en naar buiten gaan ter ontspanning. Deze vormen van ontspanning zien we ook in ander onderzoek terugkomen (Jeugdtraad Lokeren, 2021). We kunnen hierbij wel opmerken dat jongeren enerzijds aangeven zich te ontspannen door naar buiten te gaan, maar anderzijds zien we in onderzoek dat jongeren het vooral missen om naar buiten te gaan (Kinderrechtencommissariaat et al., 2020).

Digitale media speelde tijdens de coronaperiode een heel belangrijke rol in het leven van kinderen en jongeren. De meerderheid van de kinderen en jongeren bracht gemiddeld één tot vijf uur per dag door achter een scherm. Die schermtijd kan slaan op televisie kijken, tablet -en smartphonegebruik, gamen, schoolwerk achter de computer ... Hoe ouder de jongere, hoe meer schermtijd ze hebben. Tijdens de coronaperiode brachten kinderen en jongeren extra veel tijd door achter een scherm aangezien ze op deze manier les moesten volgen. Enerzijds brachten ze voor de schoolse activiteiten extra tijd door achter een scherm, anderzijds werden ze sneller in de verleiding gebracht om naar andere schermen, zoals hun smartphone, te kijken. Een grote meerderheid van de jongeren geeft aan dat hun schermtijd sterk gestegen is gedurende de coronaperiode, al is het grootste deel van de jongeren hier niet ontevreden over. Sociale media neemt een groot aandeel in van deze schermtijd. Vooral TikTok, Snapchat en Youtube zijn populair onder de jongeren. Zij gebruiken deze applicaties voornamelijk ter ontspanning, hoewel het ook een middel is tegen verveling. Dat zien we in meerdere onderzoeken terugkomen (UGent, 2020). Tijdens het weekend en schoolvrije momenten wordt sociale media, televisie kijken en gamen nog vaker gebruikt. Dat staft ook het onderzoek van Apestaartjaren (2019), hoewel dit onderzoek gevoerd werd in de pre-corona periode. Sociale media spelen een grote rol in het welzijn van jongeren. Vooral meisjes ervaren invloed op hun gevoel van welzijn door het gebruik van sociale media. Hoe vaker jongeren sociale media gebruiken, hoe meer invloed dit heeft op hun welzijn. We zien hierdoor dat oudere jongeren vaak meer negatieve invloed ervaren van sociale media.

Hoewel er in het onderzoek geen specifieke vragen werden gesteld over onderwijs, kunnen we heel wat vaststellingen doen rond de invloed van **onderwijs** op het welzijn van kinderen en jongeren – meer specifiek tijdens de coronacrisis. Opvallend is het stressniveau van kinderen en jongeren dat opvallend hoger is in de schoolweek. Daarbij komt ook dat dit stressniveau significant toeneemt naarmate jongeren ouder worden. Uit de reacties blijkt dat deze stress vaak gerelateerd is aan schoolwerk. Wanneer we specifiek inzoomen op de invloed van het afstandsonderwijs op het welzijn van kinderen en jongeren, merken we tegenstrijdigheden op. Waar jongeren enerzijds aangeven dat

afstandsonderwijs hen rust bracht, geven andere jongeren dan weer aan het afstandsonderwijs als bijzonder stresserend te ervaren. Wel is duidelijk dat school veruit de grootste factor is waar jongeren zich zorgen over maken. De zorgen focussen zich voornamelijk op de schoolresultaten. Veel jongeren zijn angstig en bang dat hun schoolresultaten – mede door het afstandsonderwijs- gaan tegenvallen.

Als vijfde categorie werd er specifiek gepolst naar hoe kinderen en jongeren **inspraak en informatieverspreiding** in de coronaperiode ervoeren en welke invloed dit had op hun welzijn. We kunnen stellen dat het grootste deel van de jongeren hun mening kan geven over het coronavirus en de coronamaatregelen. Op de plaats waar kinderen en jongeren wonen is er duidelijk meer ruimte voor inspraak over dit onderwerp dan op de scholen. Bij een minderheid van de jongeren zijn er discussies thuis over corona en het opvolgen van de coronamaatregelen. Iets meer dan de helft van de Meetjeslandse jongeren voelt zich voldoende geïnformeerd over de coronamaatregelen. De informatie die hen bereikt, wordt door de 48% van de jongeren geloofd. Toch blijkt dat één op vijf jongeren het nieuws over corona niet geloofd.

Naast informatieverspreiding, gaven de jongeren ook hun mening over de inspraak die ze al dan niet kregen in de uitwerking van de coronamaatregelen. Opvallend: een groot deel van de kinderen en jongeren vindt dat er niet of onvoldoende naar hen werd geluisterd door de politieke instanties.

Tot slot merken we op dat jongeren vol enthousiasme uitkijken naar de **periode na de coronacrisis**: met meer feestjes, meer vrienden, meer knuffelcontacten, meer restaurantbezoekjes ... Uit reacties merken we op dat het welzijn van de jongeren sterk omhoog zal gaan wanneer de coronamaatregelen en de zorgen omtrent corona zullen wegvallen.

Wanneer de jongeren echter naar de verre toekomst kijken, merken we meer bezorgdheden op. Meisjes zijn meer bezorgd over de toekomst dan de jongens, hoewel beide groepen zorgen delen op vlak van school, financiën, het klimaat ... Daarbij komt dat 1/3 van de jongeren ervan overtuigd is dat corona een invloed zal hebben op hun toekomst – zowel een positieve als een negatieve invloed.

Wat nu?

7.1. Vervolg project Wel Doeners

Nu de resultaten van het onderzoek Wel Doeners zijn geanalyseerd en weergegeven in een onderzoeksrapport, rest ons nog een belangrijke stap in project Wel Doeners. Samen met de jongeren van Wel Doeners werd beslist om de onderzoeksresultaten voor te stellen aan het grote publiek. Deze voorstelling vindt plaats op zaterdag 19 februari 2022. Na de voorstelling van de onderzoeksresultaten nodigen we alle aanwezigen uit om vanuit hun eigen expertise deel te nemen aan een brainstorm waarbij we samen op zoek gaan naar antwoorden op enkele factoren die het welzijn van jongeren sterk beïnvloeden. De jongeren gaven na verschillende gesprekken en oefeningen aan dat ze wensen verder te werken op drie thema's, namelijk: vrije tijd, onderwijs en digitale media.

Vertrekkende uit de bevonden resultaten rond deze drie thema's zullen we samen met enkele geëngageerde jongeren één of meerdere actie(s) bedenken en uitwerken die het welzijn van de jonge generatie kunnen boosten. Deze actie(s) zullen regionaal uitgewerkt worden en het doel hebben het welzijn van kinderen en jongeren uit het Meetjesland te verbeteren. Vanuit de Vlaamse projectsubsidie inzake de invloed van Corona op het welzijn van kinderen en jongeren hebben wij 20.000 euro ter beschikking om de actie(s) uit te werken. De mogelijk bestaat om voor deze acties samen te werken met enkele gemeenten of partners. Zij kunnen het bedrag indien wenselijk nog uitbreiden. De uitrol van deze actie(s) is voorzien voor 2022. De actie(s) kunnen gebruikt worden als pilootproject in Meetjeslandse gemeenten en/of scholen.

7.2. Suggesties voor verder onderzoek

Met onderzoek Wel Doeners krijgen we een stevig en goed inzicht in de mentale gezondheid van kinderen en jongeren tussen 11 en 18 jaar. Nu de resultaten geanalyseerd zijn, kunnen we enkele lessen trekken voor later onderzoek.

De periode van de bevraging was geen ideale periode om kinderen en jongeren over hun welzijn te bevragen. In juni leeft er vooral examenstress bij de jongeren. Mogelijks kan dit het gevoel van welzijn bij de doelgroep beïnvloed hebben. Daarnaast is er een ondervertegenwoordiging van de laatste jaarstudenten. Zij hebben tijdens de examenperiode doorgaans minder tijd om dergelijke bevragingen (grondig) in te vullen. Voor verder onderzoek doen we bijgevolg de suggestie om te kiezen voor een periode waar het welzijn van jongeren in mindere mate wordt beïnvloed door externe factoren, zoals de examens.

Verder ontbreekt ons ook vergelijkingsmateriaal. Onderzoek Wel Doeners peilde specifiek naar het welzijn van kinderen en jongeren en welke gevolgen de coronacrisis hierop heeft gehad. Hoewel wij bijzonder waardevolle informatie hebben vergaard over het welzijn van kinderen en jongeren, kunnen wij nog te beperkt de vinger leggen op de specifieke gevolgen van de coronacrisis op het welzijn van de jonge generatie. Er ontbreekt ons eerder onderzoek naar welzijn bij kinderen en jongeren uit onze regio. We pleiten er dan ook voor om een jaarlijks terugkerende, gedetailleerde enquête rond welzijn op te maken en deze telkens in deze periode te verspreiden bij eenzelfde doelgroep. Op deze manier kunnen evoluties met de leeftijd meer gemonitord worden.

Literatuurlijst

Apestaartjaren. (2019, oktober). *De digitale leefwereld van jongeren* (D/2020/13815/5). Joos Callens.

<https://drive.google.com/file/d/11GMiTWn7j4mAm0U5gfbj2LUN7611MLf/view>

Jeugdraad Lokeren. (2021). *Welzijnsenquête voor jongeren WELKE IMPACT HEEFT DE CORONACRISIS OP HET WELZIJN VAN JONGEREN TUSSEN 12 EN 30 JAAR?* <https://lokeren.be/adviesraden/jeugdraad/bestanden/5fd730bb782354c03a18ee90>

Jong Kortrijk Spreekt. (2020). *Oe ist?* <https://sway.office.com/Cst8WDJjEWT5LmkC?ref=email>

Kenniscentrum Kinderrechten. (2021). *De impact van de COVID-19-maatregelen op kinderen en jongeren.*

https://www.keki.be/sites/default/files/keki%20corona%20-%20finale%20versie%20-%20reduced_final.pdf

Het Kinderrechtencomité van de Verenigde Naties - Kinderrechten.nl. (2018, 7 februari). Kinderrechten. Geraadpleegd op 12 januari 2022, van

<https://www.kinderrechten.nl/professionals/kinderrechtencomite/>

Kinderrechtencommissariaat, Kenniscentrum Kinderrechten, & Kinderrechtencoalitie. (2020). *Meer dan 44.000 kinderen en jongeren over corona.* https://www.keki.be/sites/default/files/20200525_Rapport_corona_versie_finalKEKI.pdf

UGent. (2020, 18 mei). *Kinderen vooral bezorgd over vakantieplannen en geannuleerde feestjes* [Persbericht]. <https://www.ugent.be/nl/actueel/archief-corona/kinderen-bezorgd-vakantie-feest-ziek-corona-onderzoek.htm>

Unicef. (2021). *Principes van het kinderrechtenverdrag*. UNICEF België. Geraadpleegd op 12 januari 2022, van <https://www.unicef.be/nl/waarom-bestaat-unicef/het-kinderrechtenverdrag/de-54-artikelen-van-het-verdrag>

Vermeij, F. (2020, 5 november). *Wat is een hackathon?* Social Hackathon. Geraadpleegd op 10 januari 2022, van <https://socialhackathon.nl/wat-is-een-hackathon/>